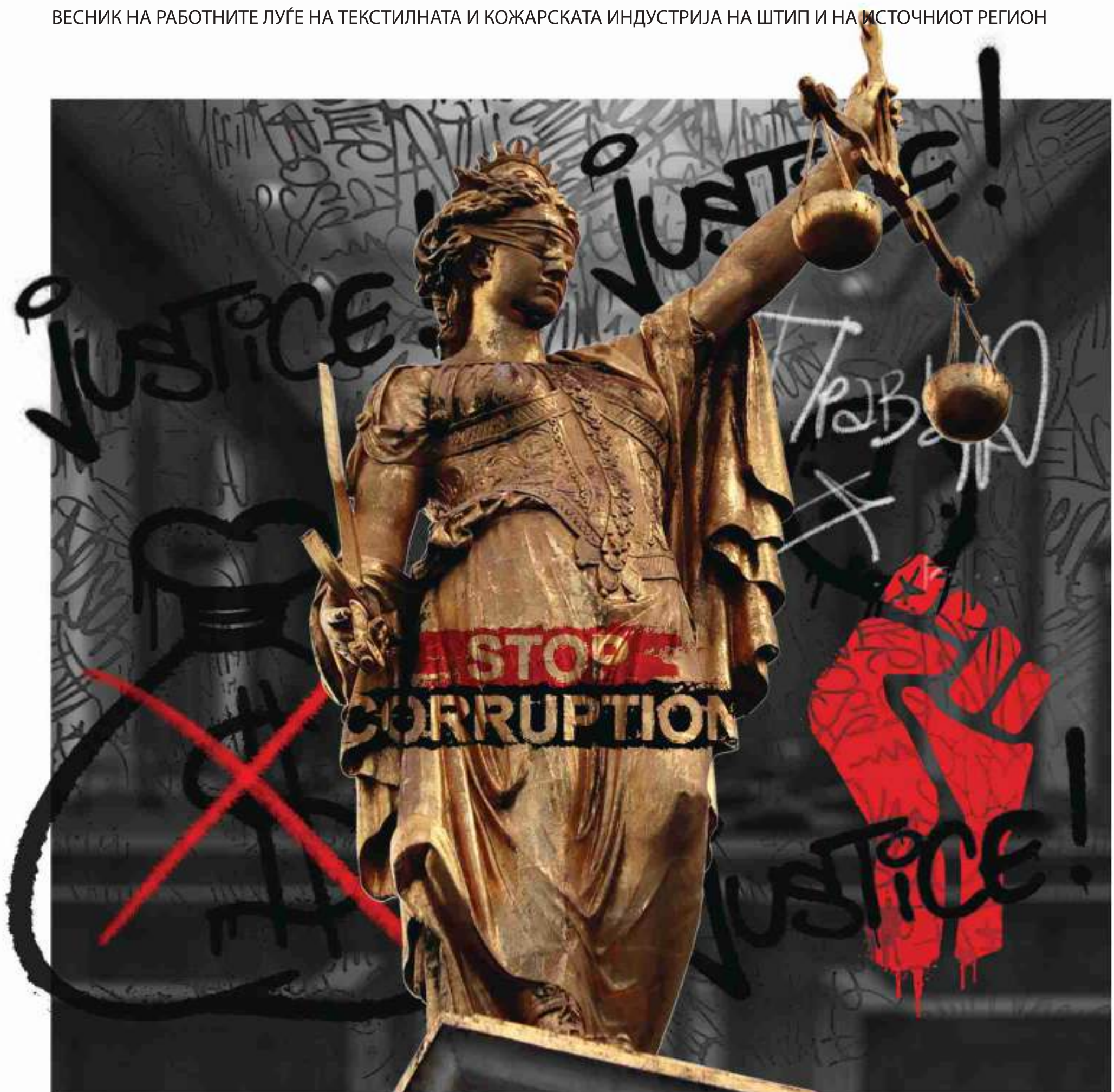

ТЕКСТ ИЛЕЦ

ВЕСНИК НА РАБОТНИТЕ ЛУЃЕ НА ТЕКСТИЛНАТА И КОЖАРСКАТА ИНДУСТРИЈА НА ШТИП И НА ИСТОЧНИОТ РЕГИОН

**Шведска беше таму каде што е
Македонија и ја докажа својата
можност да ги подобри условите за работа
и економија во исто
време врз основа на социјален дијалог.**

Јохан Смит - Одговорен за Тимот Европа во
Организацијата Олоф Палме
повеќе на стр. 2.

МОДНА РЕВИЈА – КРЕАТИВЕН ДЕН

Креативен Ден – спој помеѓу младоста и искуството,
линк помеѓу образованието и бизнис-секторот.
Поддржуваме стручно образование, поттикнуваме
претприемништво кај младите, валоризираме домашни
брендови.

повеќе на стр. 12.

**Интервју со
Суад Мисини**

Активист за човекови права

повеќе на стр. 22.

ШВЕДСКА БЕШЕ ТАМУ КАДЕ ШТО Е МАКЕДОНИЈА И ЈА ДОКАЖА СВОЈАТА МОЖНОСТ ДА ГИ ПОДОБРИ УСЛОВИТЕ ЗА РАБОТА И ЕКОНОМИЈА ВО ИСТО ВРЕМЕ ВРЗ ОСНОВА НА СОЦИЈАЛЕН ДИЈАЛОГ.

Јохан Смит - Одговорен за Тимот Европа во Организацијата Олоф Палме

1. Господине Јохан Смит, ќе сакате ли да ни кажете нешто повеќе за Вашето искуство со Олоф Палме организацијата, нејзината мисија и визија, како и за нејзините активности во Македонија?

• Олоф Палме Интернационален центар е чадор-организација на шведското работничко движење за меѓународна солидарност и застапување. Ние работиме на глобално ниво за демократија, човекови права, мир и социјална правда преку поддршка на прогресивни движења кои ги менуваат општествата и секојдневниот живот на луѓето. Олоф Палме Центарот има повеќе од дваесет и пет години искуство во работа на Западен Балкан, поддржувајќи општествено граѓански и синдикални организации, како и мрежи и сојузи изградени поради заеднички прашања.

2. Кој е главниот фокус на Олоф Палме Организацијата во Македонија? Базирајќи се на Вашето набљудување, кој е најголемиот предизвик со кој се соочува Македонија?

• Нашиот главен фокус е социо-економското и работничкото право, што значи поддршка за реформирање и подобрување на трудовото законодавство, следење на јавните институции поврзани со пазарот на трудот, поддршка на синдикатите и организациите што ги промовираат правата на работниците. Еден од главните предизвици за Северна Македонија на ова поле е зависноста од економските сектори засновани на ниски плати и ниска продуктивност и ниското ниво на организираност меѓу работниците, недостатокот на силни, репрезентативни синдикати, како и репрезентативна организација на работодавачи, и на тој начин слаб социјален дијалог.

3. Може ли да ми кажете какво е Вашето мислење за Македонија? Кои се нејзините силни страни и слабости?

• Сè уште треба да видам и да научам повеќе за Македонија, но она малку што сум го видел досега е одлично: прекрасни луѓе и одлична култура за добредојде.

4. Дали сакате да ми кажете повеќе за Вашите проекти овде и за организациите со кои работите? Кои се главните квалификации што треба да ги има една организација за да има соработка со вас?

• Имаме партнери во различни делови на земјата кои главно работат со работничките права, како што е Гласен Текстилец, или поддржуваат подобар дијалог меѓу граѓаните и јавните институции и политичарите. Организациите што ги поддржуваме треба да бидат демократски и инклузивни и да имаат силна врска со локалната заедница во која работат и да се гледаат како легитимен глас за таа заедница.

5. Зошто го избравте Гласен Текстилец како една од организациите на кои им давате поддршка?

• Гласен Текстилец се занимава со прашања од голема важност и има фантастичен капацитет да ги мобилизира луѓето околу прашањата за кои работат бидејќи тие се добро вкоренети и затоа се почитувани и препознаени од заедницата што ја претставуваат.

6. Како би го оцениле социјалниот дијалог во Македонија? Дали е тоа нешто што веќе го имаме и е во совршена функција или има долг пат до таму?

За жал, социјалниот дијалог сè уште е производ на хартија: постојат закони и регулативи, но недостасува вистинска имплементација. Мислам дека ова е поради недостигот на политичка волја од владата да води вистински дијалог, но и поради слабите организации и од страна на работниците и работодавачите.

Конструктивниот социјален дијалог е голем придонесувач и за подемократско општество.

7 .Ако ги споредите трудовите и човековите права и нивното спроведување овде и во Шведска, каде мислите дека стоиме?

• Економските и политичките услови се многу различни, па затоа е тешко да се споредат. Но, Шведска беше таму каде што е Македонија и ја докажа својата можност да ги подобри условите за работа и економија.

8. Која е вашата порака и совет до сите граѓани во Македонија, но и до институциите?

Потребни ви се сите присутни за да ја трансформирате земјата, создавањето поделби и јазови меѓу групите на општеството никогаш нема да доведе до подобра иднина. Тоа не значи дека конфликтите се секогаш лоши; конфликтите секогаш ќе постојат и се дел од напредокот, но треба да изградите систем за справување со конфликтите на конструктивен начин.

Една од 32 работнички кои добија обесштетување

Катерина

1.Почитувана, дали може да ни раскажете за компанијата во која работевте додека бевте во работен однос, какви беа условите за работа, каков беше односот работодавач – работник, дали се почитуваше работното време и како се вршеше исплаќањето на платите?

Македонија за првпат во историјата се соочи со победа на работниците и јас како вклучена во тој процес ќе се обидам да ви пренесам дел од процесот што го поминавме. Јас сум вработена во приватна текстилна фабрика, а во конкретната фабрика работев речиси 15 години. Додека бев во работен однос, условите за работа беа на задоволително ниво, односот на работодавачот спрема работникот беше добар, но не беше така добар односот со техничкиот директор и со шефицата, тие знаеја да ги повредуваат работничките права. Работното време, како и во повеќето текстилни фабрики, не се почитуваше, работниот ден започнува од 7 часот наутро сè до 15 часот попладне, секој ден од понеделник до сабота. Во ПИОМ бевме пријавени на 40 часа неделно работно време, додека ние работевме 48 часа секоја седмица, што значи имаме прекувремена работа за која не бевме платени. Претпоставените ги бришеа прекувремените часови и секогаш беа чисти пред законот и инспекцијата. Исплаќањето на платата беше редовно, секој 15 во месецот, освен последната плата кога нè пуштија дома на 70%, и од тој месец започнува нашата голгота.

2.Кога почувствувавте дека компанијата е на стаклени нозе? Дали имаше навестување за промена во функционирањето на фирмата и дали имаше отстапки од секојдневните задачи?

Беше недела, ми засвони телефонот и една колешка ми кажа дека ќе има список и ќе има отпуштања во фирмата, да се распрашам што и како. Јас во тој момент не знаев каде се наоѓам, растреперена го најдов бројот на Гласен Текстилец и веднаш стапав во контакт со правниот тим и Кристина Ампева и тие ми дадоа насоки што да правам понатаму.

Утрото станав и отидов на работа како секој ден, само што овој ден бев во исчекувања што ќе се случи. Почнавме со работа и околу 8 часот мајсториците беа повикани на состанок, од кој набрзо се вратија и не известиле што ќе се случува. Рекоа дека тоа што не има на список нема да важи, ќе има други измени во фирмата. Сите бевме заинтересирани за какви измени станува збор, и ни кажаа дека тоа што го смислиле, било да потпишеме нови договори под нова фирма на определено време, но јас веќе бев предупредена да не потпишувам никаков документ.

По ова известување одевме по 3-4 работнички кај сегашната управителка и таа само ни рече потпиши тука. Јас побарав да го земам договорот и да го прочитам пред да го потпишам, но таа не дозволи, на што една од газдарицата додаде дека можам да го прочитам овде, но јас инсистирав да го земам за да можам да се консултирам со правник, но како одговор ми рекоа дека не морам да се потпишам, тука ми е вратата и јас излегов од канцеларијата.

Тој ден околу 6 работнички не го потпишаа договорот за промена на фирмата, а бидејќи беше пријавено во Гласен Текстилец тие веднаш испратија трудова инспекција и потпишаните договори беа одземени од инспекцијата и поништени.

И покрај оваа акција на трудовиот инспекторат, не предупредија дека е можно од

фирмата да ни дадат нови договори за потпишување.

Откако ги поништија договорите и она што им беше замислено им пропадна, повторно ги вратија списоците и имаа состанок со мајсториците.

Дојдоа мајсториците и ни рекоа дека 5-6 работнички ќе седат дома, и кога ќе има работа, ќе нè побараат тие. Утредента кога се јавив да прашам што се случи, откако на работа ми рекоа дека сè уште не се запознаени, за да утредента ми се јават и да ми кажат дека наредните 3 месеци ќе сме на 70 проценти.

Тоа беше април, кога околу 80 работници останавме на 70 проценти, а останатите продолжија да одат на работа. Повторно имаше нови договори за во нова фирма, на определено и на неопределено време, но повторно околу 30 работника не се потпишавме. Во вториот круг на 70 проценти останаа околу 110 работници.

Бидејќи се направи промена на фирмата на 15 мај, исплатата на платите беше во плик, а на оние бштоеа на 70 проценти не им се исплати ништо, почекавме 10 тина дена, но откако не добивме пари заедно со Гласен Текстилец, медиумите и синдикатите го организираа првиот протест, пред фабриката.

3.Што си помисливте при доцнењето на првата плата и кое беше образложението на раководството?

Раководството наоѓаше разни изговори за доцнењето на платите, а бидејќи секое утро одевме пред фабриката и доаѓаше раководството и директорката, ни понудија кој сака, но не сите, може да започне да работи во новата фирма. На тоа им одговоривме дека не сакаме да одиме во новата фирма со договори на определено време и си ги сакаме платите. Работниците што не дојдоа на протестот беа вратени на работа и во плик им ги исплатија заостанатите плати.

4.Како дознавте и стигнавте до помошта на Гласен Текстилец? И каква беше вашата соработка?

За Гласен Текстилец и Кристина дознав преку медиумите, го запишав бројот и се јавив. Постојано бевме во контакт низ целиот процес, морам да кажам дека соработката беше професионална и одговорна.

5.Дали сте запознаена кои беа чекорите кои Гласен Текстилец ги презеде при Вашата дојава?

Две недели по првиот протест организираа уште еден мирен протест пред фабриката затоа што се уште не ни беа исплатени заостанатите плати, а на состанок со Гласен Текстилец се согласивме за кривична пријава на поранешниот управител. Јас верував во Кристина и Гласен Текстилец дека ќе го дадат својот максимум.

6.Кои беа очекувањата кога започна целиот овој процес? Дали верувавте дека во Македонија постои грижа за работниците и нивните права?

Државните празници се работат, годишниот одмор не се користи целосно, сабота се работи редовно, регрес се исплаќа кој како му текне и која верба можеме да ја имаме во што било? Но, за наше изненадување, благодарјќи на Гласен Текстилец, една и единствена организација која ги штити работниците и работничките права во Македонија, успеавме по неколку месеци да ја добиеме кривичната постапка во наша полза.

7.Дали бевте изненадена кога Вие и другите работници/чки ги добивте парите на своите сметки? Очекувавте ли дека барем во една битка работниците ќе победат?

Иако имавме верба, не очекувавме дека ќе ја добиеме кривичната постапка, но на наше изненадување тоа се случи, и веднаш по добивање на случајот, управителот пушти 34.000 денари на 32 работнички.

Бехтел и Енка

Кристина Ампева

1. Слободно може да се каже дека договорот со конзорциумот Бехтел и Енка е еден од нај контроверзните договори на оваа власт. Со цел изградба на коридорите 8 и 10, дури беше донесен и посебен закон, а овој договор не е достапен за јавноста. Земајќи ја во предвид транспарентноста на која постојано алудира Европската Унија, како го коментирате овој договор генерално?

• Со еден збор, КОРУПЦИЈА. Со два збора, висока корупција. Толку. Никаква транспарентност, се повикуваат на тајни договори, проект од стратешки интерес, од почетокот е проследен со скандали. Не можеш да се повикуваш на тајност во договорот а трошиш пари на народот, се задолжува со кредити кои повторно истиот тој народ треба да ги враќа. Меѓутоа, малку и истражувај за проектите на Бехтел и Енка и во регионот на пост југословенските земји на западен Балкан, како и во светот, па може да се најдат статии и за поткуп дури и во Јужна Кореа. Во едно истражување каде се следат скандалите околу турско-американскиот конзорциум, каде се вели, цитирам со превод од англиски на македонски: „ИМА ЧУВСТВО ДЕКА, АКО РАБОТЕТЕ СО БЕХТЕЛ, ЛУЃЕТО ВО ВАШИНГТОН ЌЕ СЕ НАСМЕАТ И ЌЕ МИСЛАТ ПОЗИТИВНО ЗА ВАШАТА ЗЕМЈА КАКО ПАРТНЕР.“

Во истото истражување, стои и делот за пост комунистичките земји, кој го споделувам преведен: „Контроверзната историја на Бехтел на Балканот се враќа малку подалеку. Како што војните во поранешна Југославија се заладија кон крајот на 1990-тите, и посткомунистичкиот економски развој напредуваше, Бехтел ја искористи шансата: На регионот многу му беше потребна модерна инфраструктура. Во 1998 година, корпорацијата потпиша договор за пат во Хрватска, директно преговаран со владата и без јавно наддавање. Меѓутоа, кога хрватскиот министер за надворешни работи лобираше за втор патен договор, преговараше на ист начин, сепак, беше откриено дека тој претходно работел за адвокатската фирма Патон Богс со седиште во Вашингтон, која имала договор за лобирање со Бехтел. Под притисок на Европската унија, Хрватска се откажа од договорот и одржа јавен тендер. Подоцна, во Романија, Бехтел директно преговараше и потпиша друг договор без понуда во 2003 година, за модернизација на речиси непостоечката автопатска мрежа во земјата за 2,7 милијарди долари. Проектот стана 10-годишен кошмар за двете страни, но полн со одложувања, спорови и меѓусебни обвинувања за корупција и лошо управување. Според Economist Intelligence Unit, Бехтел на крајот испорача 12,5 отсто од патот по околу 64 отсто од цената на договорот. Договорот беше откажан во мај 2013 година, а романскиот премиер Виктор Понта рече дека државните средства ќе бидат искористени за плаќање на дополнителни долгови и отштети во износ од 113 милиони долари.“ Значи ништо ново на запад. Само што овој пат Европската Унија не беше доволно гласна, за разлика од владата и Американската амбасада кои за сите кои го коментираа овој договор, ги квалификуваше како дезинформатори, руски служби, блиски до опозицијата и слично. А искрено јас како некој од

најгласните против оваа висока корупција, не се осекам ни како дезинформатор, ниту како руски платеник, или па не дај Боже, вмовка. Ама тоа е. Ништо ново, сепак.

2. Во преговорите беа вклучени околу 120 лица, но по потпишувањето, Државната комисија за спречување корупција го оспори овој договор пред Уставен суд поради кршење на начелата за слобода на пазарот. Потоа следуваа измени на дури 8 закони за да се усогласат со законот заради овој договор со Бехтел и Енка, додека од друга страна Гласен Текстилец го оспори член 12 пред Уставниот суд кој предвидуваше 60 часови неделна работа и овој член беше укинат. Каде ја наоѓате вината поради овие недоследности кои го следат овој договор?

Висока корупција, нема друго што. Политички притисоци, од влада и амбасадата која ја форсира оваа компанија. Да ги кажеме работите како што се, со вистинско име. Инаку овој договор уште првиот пат ќе беше поништен со првата иницијатива на Државната комисија за спречување и заштита од корупција. Се чудам како воопшто Уставен ја отфрли иницијативата. Со тој закон се ограничи конкуренцијата и можноста од фер натпревар за тоа кој да ги гради автопатските делници, бидејќи не се предвидува тендерска постапка. Уште тогаш се знаеше дека „Бехтел и Енка“ ќе имаат посебни привилегии во нашата земја. Потоа се случија и измените на уште девет чинам закони, Законот за работните односи, Законот за експропријација, Законот за градење, Законот за урбанистичко планирање, Законот за утврдување на јавен интерес и номинирање на стратешки партнер за имплементација на проектот за изградба на инфраструктурниот Коридор и Коридорот 10д, сите по скратена постапка. Со европско знаменце, пазете, иако самата ЕУ реагираше на ваквата постапка на носење на закони,

дека се одбегнува широка дебата. Овие измени на закони секако немаа никаква врска или некакво усогласување со европската регулатива.

3. Помеѓу законите кои претрпеа измени е и Законот за работни односи, каде што грубо кажано, поради важни стратешки интереси на државата часовите во една работна недела се 60, а може да досигнат и 72 часа, за да може членот 12 од договорот да биде во согласност со ЗРО. Дали со донесување на вакви измени, РСМ може да се нарече социјална држава или се повеќе наликуваме на капиталистичко општество?

• Далеку сме ние од социјална држава. Глумиме само социјална држава и ни стои во Устав дека сме социјална држава. И толку. Со новите измени Министерството за труд и социјална политика бара да се воведат прекувремени работи подолго од 8 часа неделно за проект кој се сметал од стратешки интерес на државата, дополнително и работење во недела кое за жал репрезентативниот синдикат им го дозволи да мине како што мина и сега само имаме преку 40 неважни дејности кои им е дозволено да работат, а сега се додава и во овие предлог измени и дополнувања. На крај, и првиот пат го оспоривме тој дел со работното време поради правна несигурност, односно, Уставниот суд оцени дека со овој член се повредува правото на дневен и неделен одмор. Да, за жал, иако имаме наводно социјалдемократи на власт, пак си имаме самоволие, криминал, работење во корист на крупниот капитал, висока корупција. Ја преминаа одамна границата на толеранција и го преминаа претходниот ни премиер кој беше симбол за корупција, самоволие, криминал, играч на капиталот.

4.Измените на законите се донесоа врз основа на моменталната состојба со договорот со Бехтел и Енка, но какви се очекувањата на долг рок, како овие измени ќе влијаат понатаму на македонската економија? Дали ова е еден вид дискриминација на работниците, но и работодавачите во другите сектори и индустрии?

•Се даде примарно значење на овој конзорциум. Имаат влијание како ниеден друг. Вие да минете закони по брза постапа со еу знаменце, да налагате прекувремена работа за работниците со немање на горна граница на тие часови, да овозможите една единствена компанија да гради паишта, а криминалите за надзор и изградба, како и трошењето на милијарди народни пари да го оправдувате и да биде под превез на некаков си јавен интерес, дефинитивно ги ставате во нееднаква положба и домашните фирми и работници наспроти оваа корпорација. Но и

сопствениот народ го правите прост, глупав, неспособен, дека ги гледа вашите криминални активности.

5.Уставен суд формира предмет за прекувремените работни часови и постоење на можноста за манипулација со работничките плати и права, дали можете да ни кажете за какви манипулации станува збор?

Да, и тие поднесоа иницијатива. Можеби да бевме посложни и побројни на почетокот уште кога ние како Гласен Текстилец реагиравме за 22.5 милиони евра за надзорот при градба, можеби немаше сега да пуштаме иницијативи на секои 4 месеци и се носат штетни закони, договори и измени на закони. Но што е, тука е. Манипулацијата е тоа што го спомнав и погоре во прашањата, односно, дека повторно нема горна граница на прекувремена работа повторно, иако законодавецот во сите важни закони, и подзаконски акти (Закон за работни односи и колективни договори за јавен и

приватен сектор) предвидел дека прекувремената работа е до 190 часа годишно. Исто имаме и наводна потреба од овој проект и измени на неколју закони, поради тоа што, пазете, БИЛ ЗАКОНОТ ОД СТРАТЕШКИ ИНТЕРЕС?! Кој тоа кажува што е стратешки интерес? Кога се крадат, перат, народни пари? Утре ќе им текне на маркетите, на конфекциите, на секој кој може да направи притисок врз власта и одреден министер дека ете, тој сектор е од стратешки интерес и се бара пак и над 190 часа прекувремена работа. Небулози! Мислам срам ми е каде живеам, кој тоа ни носи закони и на каков начин истите се носат. Мизерија во раскош!

6.Дали овој капитален проект ја донесе нашата земја поблиску или подалеку од Европа?

Мислам дека сме бетер од Уганда. Има други работи кои треба да се сменат во законот за работни односи, во законот за трговија, како што се заштита на бремените жени, поврзување на

евиденцијата на работното време со институција, ефикасна борба против сива економија и неплатен труд, но очигледно ажурни се само кога треба да намалат некои права на грбот на граѓаните. Тоа се доближување до европско законодавство. А не со вакви измени на закони. Со вакви закони, носење на закони, злоупотреби на еу знаменцето, ваква корупција и криминал, партизација, кражба на народни пари и корумпирано судство, ги изнесува и старите и младите надвор од Македонија кон ЕУ земјите. И кога ќе слушнете за иселување на мадите, за корумпираното судство, за онкологија, здравствениот систем, образовен систем, за немање на работници, да знаете од што е. Од вакви политичари!

НАШИТЕ БРЕНДОВИ ЧЛЕНКИ СЕ ОБВРЗАНИ ДА ПРЕЗЕМААТ ОДГОВОРНОСТ ВО ДЕЛОТ НА РЕДОВНО СЛЕДЕЊЕ (МОНИТОРИНГ) НА УСЛОВИТЕ ЗА РАБОТА ПОД КОИ РАБОТНИЦИТЕ УЧЕСТВУВААТ ВО РАБОТНИОТ ПРОЦЕС. НИЕ КАКО ОРГАНИЗАЦИЈА, КОЈА Е АКТИВНА НА ЛОКАЛНО НИВО, РАБОТИМЕ НА ПРИБИРАЊЕ ИНФОРМАЦИИ, СО ЦЕЛ ДА ГО ИНФОРМИРАМЕ СИСТЕМОТ НА МОНИТОРИНГ ЗА КОЈ БРЕНДОВИТЕ ЈАВНО СЕ ДЕКЛАРИРААТ ДЕКА ЌЕ ГО СПРОВЕДУВААТ.

Билјана Солаковска Михајловска

Регионален координатор за Источна Европа и Менаџер за Северна Македонија
Fair Wear Foundation

1.Почитувана Михајловска, веќе повеќе од 20 години сте дел од тимот на Fair Wear Foundation, дали можете на нашата публика да и кажете и што е целта на основањето и водечката сила на оваа фондација?

•Фондацијата Fair Wear е независна непрофитна организација која работи на подобрување на условите за работа на работниците во текстилната индустрија. Основана во 1999 година како три партитно партнерство од страна на претставници на холандските синдикати, претставници на бизнис-асоцијации и граѓански организации кои работат на подобрување на трудовите практики во ланецот на добавувачи. Како иницијатива основана од различни засегнати страни, работиме на поврзување и поддршка на работата на брендовите, фабриките добавувачи, работниците, синдикатите, невладините организации и други влијателни чинители во индустријата. Наша основна визија е да придонесеме кон една системска промена на новото НОРМАЛНО на глобално ниво и да ја направиме модата да биде ФЕР за сите. Сметаме дека е потребно амбициозно усогласување на нашата визија за Фер индустрија со сите чинители во процесот, со цел да се поттикне текстилната индустрија да стане праведна за сите. Нашиот пристап е насочен кон тесна соработка во делот на градење на критична маса за

промени, обезбедувајќи активна и практична поддршка на брендовите, се со цел да се осигураме дека работниците се тие кои се на шоферското седиште за подобрување и следење на нивните работни услови. Активно работиме кон создавање услови каде текстилните работници се навремено информирани, добро застапени и имаат средства и начини да ги адресираат нивните загрозувања работнички права. По принципот на членство, модните брендови стануваат наши партнери и се обврзуваат дека со наша помош ќе работиме заеднички во изнаоѓање на подобар начин на кој нашата облека може да биде произведена. Заедно бараме решенија низ целиот ланец на добавувачи и актери во синџирот на производство. Во суштина брендовите се тие кои ја имаат моќта, но подеднакво и одговорноста да бидат носители на промената. Преку нивното членство во Fair Wear, брендовите ја користат таа моќ да бидат носачи на промените. Во таа насока ги водиме нашите брендови членки, но и даваме насоки за останатите брендови кон задолжителна корпоративно должничка одговорност во согласност со постоечките рамки и упатства на ОЕЦД за должно внимание на човековите права низ ланецот на добавувачи во индустријата.

2.Што може да кажете за вашето делување на територијата на Р. Македонија, со какви брендови најчесто соработуваат нашите текстилни компании и какви се условите што ги нудат нашите работодавачи на работниците?

Во нашата организација членуваат повеќе од 130 брендови кои произведуваат различни типови облека. На пример, модна колекција, работна облека, спортска облека и брендови преку поврзување со платформи. Fair Wear има локални капацитети и тимови кои работат во 11 земји на производство меѓу кои е Северна Македонија. Во нашата земја Fair Wear е приступна од 2003 година, во Македонија произведуваат 12 членови на Fair Wear во 46 текстилни фабрики. Нашата улога на локално ниво е да ги насочуваме брендовите кои произведуваат од нашата земја да применуваат систем за мониторинг на условите за работа кај нивните добавувачи, но и доследно да ги почитуваат човековите права на лицата кои ја произведуваат нашата облека. Рамката која ја користиме во процесот на поддршка на брендовите во поставување фер услови за работа се нарекува Кодекс на трудови практики и е базирана на Универзалната Декларација за човекови права и Конвенциите на Меѓународната Организација на Труд (МОТ). Врз основ на строго утврдената

рамка на Кодексот на трудови практики, со нашиот локален тим прибираме информации за ризиците на трудовите стандарди, преку неколку начини. Преку континуирана соработка со локалните засегнати страни и активни чинители во процесот на унапредување на условите за работа прибираме информации за најчестите нарушувања на работничките права во индустријата. Спроведуваме независни проценки/ревизии на условите за работа кај нивните добавувачи, со цел навремено да ги информираме за потребните акции и одговорности кои треба да бидат преземени од страна на брендовите. Ги идентификуваме чекорите на поддршка кои брендовите треба да ги применуваат во нивните купопродажни практики и ги следиме. Како дел од обврските на брендовите за усогласување и следење на нивната одговорност кон почитување на трудовите права им помагаме во спроведување активности за превенција и надминување на најчесто присутните работнички прекршувања. Така на пример, организираме обуки за

Билјана Солаковска Михајловска

работодавачи и работници за подигнување на свеста за работничките права, обуки за поттикнување на социјалниот дијалог на ниво на фабрика и насоки за фабриките. Исто така, веќе 17 години имаме активна телефонска линија за оплаки и жалби каде работниците можат да адресираат одредено нарушување на нивните права. Врз основ на сите овие активности, брендovите се изложени на годишна проверка за нивното влијание и перформанс од страна на нашата организација и извештаите јавно ги публикуваме со цел информирање на крајните потрошувачи.

3. Во Македонија за првпат во историја Гласен Текстилец успеа да издејствува обесштетување за 32 работнички од страна на странски компании, односно модни брендovи. Дали ова се случува често, дали имаме пракса каде брендovите ги исплаќаат платите кои нивните добавувачи во земјите производители не ги исплатиле кон работниците?

Резултатот кој го постигна Гласен Текстилец за обесштетување на работниците е пример како треба да се користи моќта на брендovите во интерес на работниците. Посебно во делот на плати за работниците, каде брендovите се директно одговорни за обезбедување плати преку воспоставување фер цени кои треба да ги покријат трошоците на трудот. Овој пример треба да биде поттик, но и водилка во наредни ситуации дека брендovите се тие што ги диригираат купопродажните практики. И дека доколку се примени правиот пристап, резултатите се неминовни. Платата достојна за живот е еден од осумте стандарди во Кодексот на трудот. Ние имаме развиено политика, методологија, пристап и насоки како брендovите да работат на обезбедување цени кои треба да овозможат плата достојна за живот. Во Македонија нарушувањето на овој стандард е еден од највисоко рангираните ризици на ниво на држава и на ниво на фабрика. Нашите наоди од ревизиите укажуваат дека платите кои ги земаат работниците се далеку од доволни за пристоен живот. До

сега сме имале голем број оплаки од работници каде не се исплатува ниту законски предвидената минимална плата. Брендovите се тие кои имаат обврска да осигураат дека нивните партнери ќе исплатат соодветни плати. Во случаите каде имаме и законски непочитувања, како на пример неисплатени минимални плати, додатоци на плати (минат труд, K-15) брендот има одговорност да поведе постапка и со нивниот партнер да го елиминира непочитувањето. Исто така, имаме случаи каде цените на бреновите не биле доволни и фабриките се финансиски немоќни да излезат во пресрет на законските очекувања. Во тој случај, брендovите имаат на располагање алатки кои треба да ги применат кон зголемување на цените и унапредување на купопродажните практики.

4. Колку долго соработувате со Гласен Текстилец и како би ја оцениле досегашната соработка?

Во нашите простори, во Македонија па и во регионот ретко се наоѓаат граѓански организации кои активно работат на унапредување на правата на работниците од текстилната индустрија. Присутноста на Гласен Текстилец во текстилните фабрики и нивната посветеност кон застапување на тековните предизвици со кои се соочуваат работниците на дневна основа ја етикетира организацијата како лидер во регионот. Со Гласен Текстилец соработуваме од 2018 година на различни основи и до сега заедничката соработка вродила со плод во областа на заедничко влијание кон позитивни промени за работниците и работодавачите во текстилните фабрики. Посебно би сакала да ја истакнам соработката во делот на адресирање на жалбите и оплаките од работници кои работат во фабрики кои произведуваат за членки на Fair Wear. Имајќи ја предвид мрежата на Гласен Текстилец и нивниот постојан контакт со работниците од индустријата за работниците е поедноставно да ги адресираат проблемите до Гласен Текстилец. Во случај тој работник/работничка да работи во фабрика која произведува за

членка на Fair Wear, Гласен текстилец ги поднесува жалбите до нашиот систем на оплаки и жалби каде што брендovите се веднаш алармирани дека имаат проблеми во нивните фабрики. На ваков начин досега имаме примено околу 10 жалби за кои сме постапиле и поголемиот дел од нив се успешно решени со влијание на брендovите.

Исто така, имајќи ја предвид базата на податоци за најчести нарушувања на работничките права во изминатите години, заедно со Гласен Текстилец како значаен чинител во земјата и регионот, ја изработивме првата анализа на ризици од трудовите практики во форма на Водич за брендovите. Во овој Водич се дадени насоки како да постапуваат брендovите во услови на нарушувања на работничките права согласно ОЕЦД-рамката на корпоративно должно внимание за човековите права и Fair Wear Кодексот на трудот.

Нашата соработка е континуиран процес, делејќи иста визија, соработуваме во делот на меѓусебна поддршка, размена на информации и заедничко присуство на релевантни настани каде се дискутира за важноста на улогата на сите актери во индустријата и бараме начини како заеднички да се придвижиме кон имплементација на меѓународните рамки и трудови практици. Fair Wear е потписник на иницијативата на Гласен Текстилец за Декларација за плата доволна за живот.

5. Каква е процедурата и реакциите кога пристапувате кон брендovите доколку до Вас стигнат одредени информации за непочитување на човековите и работничките права во процесот на производство?

Нашите брендovи членки се обврзани да преземаат одговорност во делот на редовно следење (мониторинг) на условите за работа под кои работниците учествуваат во работниот процес. Ние како организација, која е активна на локално ниво, работиме на прибирање информации, со цел да го информираме системот на мониторинг за кој брендovите јавно се декларираат дека ќе го спроведуваат. При добивањето

информации правиме дистинкција кога станува збор за непочитување на човековите и работничките права на ниво на држава (Општи ризици) и информации за нарушувања на работничките права во процесот на производство на ниво на фабрика (Специфични ризици актуелни за конкретен ланец на добавувачи). Во зависност од типот на информација и од чекорите предвидени за постапување по основ на таа информација, брендovите имаат своја обврска да ја искористат информацијата со цел да се најде решение и да се отстранат непочитувањата. Преку нашиот систем на информирање или преку постоечкиот механизам на жалби, брендovите се обврзани да спроведат испитување за причините кои довеле до нарушување и заеднички со работодавачите да најдат решение за нивно надминување. Искуството не учи дека доколку барем еден од актерите во бизнис-релацијата (брендот или фабриката добавувач) покаже посветеност кон решавање на адресираните непочитувања на работнички права, многу полесно се надминува состојбата во позитивен интерес за работниците да може да ги практикуваат нивните права.

6. Веруваме дека Fair Wear Foundation има доста позитивни и успешни приказни за работниците и брендovите, која е најголемата победа на Fair Wear Foundation додека Вие работите таму?

Нашето влијание како организација во изминатите 20 години е големо, но не секогаш лесно мерливо. Нашиот пристап кон промени е чекор по чекор, и затоа некогаш е подолгорочен, но е одржлив на долг рок. Сите наши резултати кои на некаков начин придонеле за позитивни промени за работниците, некогаш поголеми, некогаш помали, се заеднички успех од сите вклучени страни, посебно посветеноста на одговорните брендovи. Имаме повеќе успешни приказни, но она што посебно ме радува е што последните години свесноста на брендovите и потребите на пазарот наметнуваат потреба од нови промени во купопродажните практики.

Билјана Солаковска Михајловска

На глобално ниво сме активно вклучени и влијаеме во формулирање на законските регулативи за корпоративно должно внимание (Human Rights Due Diligence – HRDD). Во соработка со други меѓународни организации кои работат на истата проблематика, лобираме за заедничка рамка за промени следејќи ги ОЕЦД-насоките. Веруваме дека само преку заеднички заложби на сите чинители можеме да имаме одржлива системска промена која ќе биде една голема победа за сите работници.

Работејќи на локално ниво, имаме можност да бидеме сведоци на промените кои ги гледаме кај работниците што произведуваат за нашите членки. Посебно не радуваат успешните приказни во фабрики каде трудот на работниците не бил навремено или соодветно платен. Имавме две жалби од работници во последната година за неисплатена минимална плата и додатоци за K-15. Преку адресирање на проблемот до брендovите, брендот покажа посебна посветеност и ги идентификуваше причините за таквата состојба. Истражувањето покажа дека главна причина за неисплатените надоместоци на труд беа купопродажните практики и цените. Со поддршка од Fair Wear и со користење на нашите инструменти брендот ги зголеми цените и дополнително презеде одговорност финансиски да ги покрие заостанатите разлики во плати. Ваквите примери се поттик и доказ дека со правилен пристап и посветеност на одговорните чинители работниците можат да ги уживаат своите работнички права како едно од основните човекови права.

7. Колку брзо реагираат брендovите и колку се расположени да побараат од својот бизнис-партнер да ги отстрани нерегуларностите во работењето доколку им се укаже? Дали е развиена општествено-социјалната свест кај брендovите?

Нашата цел е да влијаеме и да ги поддржуваме брендovите во процесот на развивање на нивната свест за

општествено-социјална одговорност. Со самото нивно зачленување во нашата организација декларативно ја прифаќаат одговорноста дека се лидери кои работат во доменот на унапредување на условите за работа на сите нивоа од ланецот на добавувачи, посебно вклучувајќи ги производствените локации.

Во зависност од изворот на информирање за нерегуларности во работењето на ниво на фабрика, како и во зависност од итноста на ризикот или повредата на работничките права за кои се информира, поставени се јасно определени временски рамки за реакција од страна на брендovите. На пример, доколку е пријавена жалба од работник на нашата линија, брендот мора најдоцна во рок од 5 работни дена да одговори со првична информација од партнерот. Во зависност од нивото на повреда (на пример, ако станува збор за животна загрозувачка состојба), брендот е обврзан да реагира веднаш. Имаме и такви итни случаи кои побаруваат итна реакција, но имаме и состојби за кои брендот е должен да информира веднаш, но постапувањето е во различни временски рамки. Должината на временската рамка за која заеднички со својот бизнис-партнер треба да се надмине нарушувањето најчесто зависи од типот на потребна акција и ресурсите потребни за да се надмине одредено нарушување. Постапувањето по примени жалби и процесот на нивно решавање се транспарентно објавени на нашата веб-страница.

8. Дали би издвоиле одредени брендovи како пример, но и такви кои остануваат глуви на вашите укажувања?

Како повеќепартитна организација на глобално ниво секојдневно се среќаваме со информации за нарушувања на човековите права во земјите на производство на облека. Нашата мисија е нашите брендovи да бидат лидери кои ќе ја носат промената во индустријата на подобро и кон новото нормално. Во таа насока, свесни сме дека тој процес не е брз и едноставен. Посебно

земајќи ја предвид сложената структура во ланецот на добавувачи и различните бизнис-модел. Секогаш има добри брендovи и добри практики, но и брендovи кои заостануваат во нивното влијание поради различни причини. Ние се трудиме да учиме од добрите практики имплементирани од брендovи кои заедно со нас веруваат во нашата визија.

Во нашиот систем работата на брендovите ја оценуваме со годишни извештаи наречени Brand Performance Check. Тоа е полето на натпревар каде делата на брендovите во однос на нивните реакции и активности се јавно публикувани и се достапни до крајните потрошувачи. Крајните потрошувачи се тие на кои им е дадена можност да одлучат дали сакаат да купуваат од одговорни брендovи или од незаинтересирани брендovи.

9. Што доколку брендovите останат глуви на нашите пријави, односно пријавите од работниците, а се членки на Fair Wear Foundation?

Како што наведов погоре, во нашето работење имаме развиено систем за евалуација на напредокот и активностите на брендovите во насока на итно реагирање на поплаките и жалбите. Нашата улога е да го олесниме процесот и да ги навигираме акциите на брендovите кон брзи и ефикасни пристапи кои водат до превенција и ремедијација на нарушените трудови права на работниците. Одлуката дали ќе се применат дадените насоки од нашите водилки и методологии, сепак останува на брендovите и тука немаме мандат ниту, пак, имаме можност да преземеме одговорност. Нашата одговорност во овој случај е транспарентно да информираме во годишните евалуации дека одреден бренд не постапил во согласност со препораките на Fair Wear.

Во нашите процедури доколку брендovите не ги спроведат препораките и покажат ниско ниво на исполнителност постои постапка за суспендирање на членството и е јавно публикувано на нашата веб-страница. Во преспет на новите законски регулативи за корпоративно должно внимание на брендovите, ваквите непочитувања ги доведуваат компаниите во законска рамка за која се одредени критериуми за пеналии и казни. Тоа отвора простор за зголемување на одговорноста за постапување на брендovите и се надеваме дека задолжителната одговорност значајно ќе ја промени сликата за правата на работниците во текстилната индустрија во земјите на производство.

Можете повеќе да прочитате на нашата веб-страница: www.fairwear.org

Магдалена Стојмановиќ
Константинов

ДАЛИ БРЕМЕНОСТА МОЖЕ И СМЕЕ ДА БИДЕ ПРИЧИНА ЗА ОТКАЗ? ПРОЧИТАЈТЕ ДИРЕКТНО ОД МАГДАЛЕНА СТОЈМАНОВИЌ КОНСТАНТИНОВ, РАБОТНИЧКА КОЈА ДОБИ ОТКАЗ ПОРАДИ БРЕМЕНОСТ.

Магдалена Стојмановиќ Константинов

1.Почитувана, дали можете да ни кажете зошто Вашиот договор за вработување не беше продолжен? Кога и какво објаснување добивте од секторот за човечки ресурси или одговорните за овие прашања?

Во моментот кога менаџерката на продавницата ми ја соопшти одлуката дека договорот за вработување нема да ми биде продолжен, не ми беа предложени јасни причини на кои се заснова одлуката. Со цел да ја префрли одговорноста од себе, рече дека директорите ги носат тие одлуки и дека таа исто така била информирана за таа одлука доцна. Ми спомена во телефонскиот разговор дека и е многу жал што останувам без работа, посебно поради тоа што сум бремена. Ја имав среќата да зачувам неколку преписки на Вибер, кои укажуваат на тоа дека менаџерката тврди дека не е запознаена со причините, дека е изненадена од таквата одлука и дека и е чест што сум и била колешка, бидејќи таа подоцна ја сменила својата изјава и тврдела дека имало незадоволство од моето работење, за кое јас, секако, не сум била известена. Мислам дека дури и да постоело незадоволство, менаџерката немала храброст да ми го каже, бидејќи бараше од нас да ја прикриваме пред дирекцијата во кршење на сите можни правила на работење и етички кодекс. Класичен пример на подлизурко од менаџер, кој игра по правилата на компанијата и нема своја лична и морална слика. Втората спорна работа е тоа што одлуката дека нема да останам во работен однос ми беше соопштена помалку од 24 часа пред нејзиниот истек. Буквално ден пред да ми заврши

договорот, што исто така сметам дека е некоректно и самоволно. Доколку ми беше претходно соопштена оваа одлука и ми беше даден отказан рок, ќе можев да барам друга работа, со цел да не го изгубам законски загарантираното право на породилно отсуство. Секако во комбинација, но сметам дека втората причина беше пресудна да покренам постапка и да заставам на патот на самоволието на Просветно дело. Инаку, оваа компанија веќе претходно била тужена за дискриминација, а откако ја објавив мојата приказна за моето искуство со нив, многу жени ми се јавија да споделат слични или исти немили искуства што ги имале во оваа компанија. Иако е докажан дискриминатор на бремени жени во работни односи, оваа компанија никогаш не понела штета или санкција за својот однос. Тоа треба да ви каже многу за институционалната ефикасност во Македонија.

2.Кога го известивте раководството дека сте бремена, дали имаше промена во нивниот однос кон Вас, нешто што би го навестило непродолжувањето на договорот?

Јас не бев во контакт со дирекцијата, од секторот за ЧР имав контакт само со менаџерката на продавницата. Во нејзиниот однос забележав мала дистанцираност во однос на тоа што претходно имавме квазипријателски однос, дури и споделувавме искуства од личниот живот, си делевме совети, таа беше особено заинтересирана за тоа што мене ми се случува во личниот живот. Кога кажав дека сум бремена, почувствував мала дистанца и резервираност, но не мислев дека тоа ќе треба да го толкувам со ваков исход. За тоа дека немаше навестување доволно говори и фактот дека со дозвола на дирекцијата во книжарницата на А.Д. Просветно дело снимив емисија за ТВ 24, во која меѓу

другото се промовираат литературни списанија за деца што ги издава оваа компанија, и тоа само два или три дена пред да ми истече договорот. Дури во еден момент уредничката, која ми беше соговорничка во емисијата, ми понуди дополнителен платен ангажман, што е некој тип унапредување, а се состоеше во држење обуки низ основните училишта во Македонија за тоа како се создаваат видео-содржини за ТВ со посебен осврт кон емисиите во кои се говори за детска литература.

3.Дали сте запознаена со правните алатки што ви стојат на располагање и дали мислите дека во денешно време е тешко да се дојде до нив?

Јас ја имав среќата моето сведоштво за дискриминацијата со која се соочив да ја прочитаат многу луѓе и да допре до јавноста. Благодарение на тоа се запознав со голем број правни можности и не се воздржував да ги преземам. Најголем удел имаше менторството на Кристина Ампева од „Гласен Текстилец“. Благодарение на неа открив дека постои Државна комисија за дискриминација, која носи мислења по вакви предмети. Тоа што се обврнав на вистинска адреса ми донесе некој успех во докажување дека сум дискриминирана. Тешко е да се дојде до правните алатки и да се биде запознаен со нив бидејќи адвокатите чинат многу пари, а неретко и не ги познаваат доволно законите, а и НВО, која нуди правна помош, не е секогаш заинтересирана да се инволвира во некој случај. И покрај тоа што им се виде како интересен мојот случај, голем број од НВО сметаа дека треба да се појавувам, не да зборувам за дискриминација на бремени жени во работни односи, туку дека сум добар материјал за феминистичко НВО, па треба да се осврнувам на статусот и правата на транс-жените, право на абортус и сл.

Морам да кажам, секоја чест што сите заедно се согласија да го почитуваат штрајкот, тоа во нашиот текстилен сектор е научна фантастика, да започнеш протест или штрајк и некој да не се врати на машината поради уцена. Солидарноста е нешто што ни недостига како нација. Сѐ повеќе станавме незасегнати од „туѓите“ проблеми, не сфаќајќи дека секој проблем во општеството е наш. Образованието, судството, здравството, текстилот, услужниот сектор... сите нивни проблеми се и наши, сите наши проблеми се и нивни. Денот кога ќе го разбереме тоа, ќе можеме заедно да се бориме за нашите права, затоа што зимата доаѓа за сите.

4.Кои се вашите следни чекори? Каде планирате да ја барате правдата?

Правдата ќе ја побарам на суд. Прво, затоа што мора да има судска пресуда по вакви случаи и, второ, за компанијата еднаш засекогаш да разбере дека не може да си игра со човечки судбини и да постапува како во оваа држава да нема закон и работнички права. За мене беше поразително сознанието дека истата компанија во 2017 година изгубила спор со пресуда од Основен суд Скопје за случај дискриминација, а неколку месеци повторно откако ја обжалиле оваа пресуда, Апелациониот суд донел нова пресуда со која се отфрла тужбата на пријавителката како неоснована. Мислам дека со оваа срамна одлука на судот уште толку се окуражиле да продолжат со својата дискриминирачка пракса зашто „никој ништо не им може“ и дискриминацијата секако тешко се препознава, уште потешко се докажува бидејќи е апстрактна.

Денис Ампев

БОРОС Е ТЕКСТИЛЕН ГРАД ВО ШВЕДСКА, ДОМ НА ГОЛЕМИ СВЕТСКИ БРЕНДОВИ И КОМПАНИИ, А ТАМУ СЕ НАОЃА И ПРЕСТИЖНОТО УЧИЛИШТЕ ЗА ТЕКСТИЛ, КОЕ Е ДЕЛ ОД УНИВЕРЗИТЕТОТ НА ШВЕДСКА. ВО 19 ВЕК ПОГОЛЕМ ДЕЛ ОД НАСЕЛЕНИЕТО ГО ПОСВЕТИЛЕ СВОЈОТ ЖИВОТ НА ТЕКСТИЛНАТА ИНДУСТРИЈА И ДЕНЕС БОРОС Е КРЕАТИВЕН ЦЕНТАР ЗА НАУКА, ИНОВАЦИИ И ОБРАЗОВАНИЕ И БИЗНИСИ ПОВРЗАНИ СО ТЕКСТИЛОТ И БИЗНИСОТ. ГОЛЕМ ДЕЛ ОД КОМПАНИИТЕ ШТО СЕ НАОЃААТ ТАМУ СОРАБОТУВААТ СО УНИВЕРЗИТЕТОТ И ТЕХНИЧКИОТ ИСТРАЖУВАЧКИ ЦЕНТАР ВО БОРОС, ПА ЗАТОА НЕ ТРЕБА ДА СЕ ИЗНЕНАДИТЕ АКО СЛУШНЕТЕ ЗА ОБЛЕКА ШТО ГО МЕРИ ПУЛСОТ, ИЛИ ЗА ЧОРАПИ КОИ ГО АНАЛИЗИРААТ ВАШИОТ ЧЕКОР. ТОА ГО ИМА ВО БОРОС!

Да го запознаеме Борос преку очите на нашите посетители таму:

Денис Ампев – активист, уметнички директор на Текстилијада и КУЦ-Текстил, Вишна – секретар на општина Штип, Наташа Арсова – професорка во средното текстилно училиште „Димитар Мирсачиев“.

1. Како го доживеавте Борос?

Денис: Сите сме слушале за приказните за функционалноста на Шведска, па со нетрпение очекував/ме да одиме за Шведска, во посета на градот Борос. Имавме некое предзнаење и кратка едукација од партнерите од Олоф Палме, центарот од Шведска. Но тоа што го доживеав и видов во Борос ги надмина сите мои очекувања. Во Штип нема семејство што нема допир со текстилот и, растејќи во текстилен град како Штип, бев научен да живеам со разочарувањата и секојдневните слушања на жални приказни. Лично го гледав распадот на индустријата, која беше гигант на овие простори, но Борос го доживеав како утопија која функционира, која може да се живее и е реално остварлива.

Вишна: Градот Борос е мало гратче во Шведска, кое ми остави силен впечаток од неколку аспекти. Најпрво она што ме воодушеви беше колку потсетува на нашиот град Штип, пред сѐ во однос на тоа како заедницата и целокупниот систем е адаптиран за потребите на текстилната индустрија. Имено, поради тоа што градот бил со развиена текстилна индустрија, истиот создал предуслови за „производство“ на кадар, преку основање образовни институции што ќе ги подготват младите да си го најдат своето место во економијата, работејќи токму во текстилната индустрија. Меѓутоа, како и на многу места во Европа, така и кај нас, така и во Борос,

текстилната индустрија доживеала сериозен пад, кое создало ризик Борос да стане град во изумирање.

Но, во тој момент, целата заедница и сите институции сфатиле дека единствен „излез“ од таа состојба би било само доколку со заеднички сили направат нешто со што ќе се издвојат не само од останатите градови во Шведска, но и воопшто во цела Европа и во светот. Затоа, креирале модерен пристап за развој на текстилната индустрија, модерни и иновативни образовни програми, преку кои и учениците, и вработените создаваат уникатни производи, кои се атрактивни за купувачите низ светот. Со тоа, Борос станал град кој е role model за напредок во текстилната индустрија и град кој сфатил дека е неопходно да се размислува напредно и да си во тек со светските трендови за да создаваш конкурентна локална економија.

Земајќи ги предвид овие два аспекти, сфатив дека и Штип ги има сите предуслови за унапредување на текстилната индустрија како водечка гранка за економски развој во нашиот град, и тоа не само декларативно, туку и реално. Затоа е потребно сите involvirани страни – бизнис-секторот, граѓанските организации, образовните институции и локалната самоуправа заеднички да создадат не идентични, туку применливи решенија со кои и Штип би станал град кој ќе се гордее со оваа историски застапена индустриска гранка.

Наташа: Прекрасен град со многу музеи, историски делови, традиции и големи компании што се негуваат и луѓе што ценат и го сакаат тоа што го имаат. Посетата беше исполнување на душата!

2. Што најмногу ви се допадна таму?

Денис: Како активист и првенствено уметнички директор на Текстилијада во културно-уметничкиот центар Текстил при Гласен Текстилец, прво што видов е посветеноста на уметноста. Градот Борос е олицетворение на брендирање на градот, и на секое коше можете да ја видите гордоста на тој град преку мурали, статуи, цртежи, скулптури. Толку се горди на својот текстилен град, што и грбот на градот е во лик на Ножицка. Освен што можете да ја почувствувате историјата на градот како текстилен град, тоа што можете да го видите е погледот кон иднината. Слободно и без никакви задршки можам да кажам дека тие размислуваат 50 години нанапред. Тоа што најмногу ми остави впечаток е дека луѓето таму сакаат и ние да успееме и да бидеме дел од иднината, толку што несебично ни го дадоа „рецептот“ за подобро утре. Иако агендата во 5 дена беше збиена, еве не почувствував кога заврши посетата. Прво го посетивме универзитетот во кој беа сместени сите актери како организации на работодавачи, музеи, школи, работилници за иновации, нешто што му недостасува на Штип и Источна

Македонија. Почнавме од музејот на Текстилната индустрија, со што не дозволуваат да се заборави минатото, следуваа низа посети на лаборатории што произведуваат облека со сензори за мерење на пулс, напредни технологии и секакви видови платна и конци произведени од рециклиран материјал и чист челик и завршивме во локална самоуправа, каде не можеше да се чувствува дека седиме со градоначалникот на Борос, туку со човек кој го сака својот град несебично и кој ни раскажуваше за историјата и иднината на Борос. Не испрати со зборовите Шведска од 2030 година нема да произведува текстил од сировини, туку 100 проценти од рециклиран материјал. Реалноста на нивниот поглед кон иднината не освести.

Вишна

Вишна: Воодушевувачки е нивото на свест кај граѓаните, бизнис-заедницата, граѓанскиот и политичкиот сектор, кои навреме сфатиле дека не можат да функционираат одделно, затоа што сите се дел од еден синџир во кој доколку еден не успее, тоа значи дека и останатите ќе пропаднат. Овој начин на размислување придонел малото шведско гратче да котира високо на европската и светската карта, а доказ за тоа се и нарачките на светски познати армии, кои порачуваат изработка на заштитна опрема за војниците, и тоа од училиштето каде се образува кадарот.

Наташа: Се! Прекрасен град од кој може многу да се види и научи. Тие ја негуваат многу текстилната индустрија бидејќи знаат што е вредно. Вложуваат многу труд и затоа се на врвот во нивната работа.

3. Што е клучот на успехот за Борос?

Денис: Главниот и магичен збор за успехот на Борос е социјален дијалог. Нешто што ние не само што мора, туку е неопходно да го научиме ако сакаме Штип и источниот регион да опстане и да не пропадне во забрав. Сите актери пред 50-ина години седнале на маса и решиле дека нема да дозволат нивниот град, со кој се гордеат, да пропадне. Дел по дел ни беше претставувано како успеале да ја пребродат кризата со иселување на индустријата во Кина. Седнувајќи на маса, несебично давајќи го своето знаење и својот капитал, со мисла дека нивните идни генерации треба да живеат во Борос не само како текстилен, но и модерен град. Од носителите на одлуки владата на Шведска добиле автопат, од работодавачите добиле нови погони од други индустрии за да не се загубат работните места, локалните работодавачи ги отстапиле фабриките за отворање училишта и универзитети, локалната власт им помогнала во реализација и зачувување на историјата, а синдикатите биле вклучени во целиот процес и целиот процес бил отворен и транспарентен, со што не се остава ни тронка сомнеж во намерите и реализацијата за иднината на Борос. Клучот е седнување на

маса и желбата за подобро утре. Нешто што го става Борос и луѓето од Борос на врвот во светот на текстилот.

Вишна: Според мене, клучот за успех е тоа што сите инволвирани страни решиле дека се потемни промени во кои сите треба да учествуваат, сите да изгубат и сите да добијат во исто време.

Со ова мото, но и со мотото дека на светските пазари тие нема да се борат со ниско платена работна рака и евтини производи, туку дека ќе бидат конкурентни со добро платени работници, кои ќе изработуваат квалитетни производи, а со тоа ќе ги остават другите понудувачи далеку зад нив, затоа што само мотивираните работници можат да бидат доволно креативни за да создадат единствен и уникатен производ.

Наташа: Тие изнаоѓаат и усовршуваат текстилни влакна, кои наоѓаат примена не само во текстилната, туку и во други индустрии, сето тоа функционира, живее и го храни градот кој е претворен во една убава бајка.

4. Што му недостасува на Штип да биде македонскиот Борос?

Денис: Ја имаме историјата, го имаме брендот, го имаме Гласен Текстилец, ги имаме актерите, ни недостасува дијалогот. Ни недостасува оној поглед во иднината, ни недостасува љубовта кон своето, ни недостасува гордоста. Како да се срамиме од тоа што сме текстилен град и текстилен регион. Мора и неопходно е да седнеме на маса, да разговараме за своите проблеми и еднаш засекогаш да се расчисти со оној темен период, да го оставиме настрана и да почнеме да работиме за иднината учејќи од минатото, и гордеејќи се со својата историја да тргнеме напред. Да ги научиме термините социјална одговорност и социјален дијалог, кои треба да ни бидат библија за успех и опстанок. Без тоа текстилната индустрија нема иднина. Затоа и на оваа Текстилијада актерите од Борос ќе дојдат да ни помогнат за подобро утре. Затоа и името на годинашнава Текстилијада е „Текстилна правда –

размислување за минатото, замислувајќи ја иднината“. И со тоа се заклучува дека без учење од грешките од минатото нема да има ни иднина за текстилната индустрија. Без тоа нашите идни генерации ќе велат: Си беше еднаш еден текстилен град.

Вишна: Низ претходните одговори веќе споменав. Кога во Штип ќе успееме на една маса да ги седнеме сите инволвирани страни и кога секоја од тие страни нема да го има индивидуалното како појдовна точка, туку колективното би било на врвот на пирамидата, ќе успееме да создадеме град кој ќе биде достоин за идните генерации и посакуван град за живеење, посакувана дестинација за образование и единствена дестинација за развој на бизнисот.

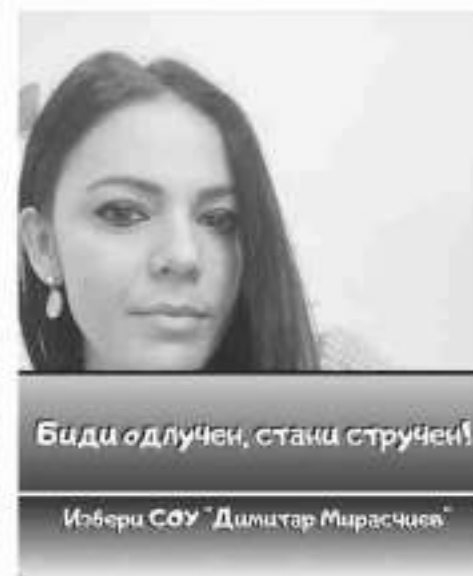
Наташа: Вложување во текстилната индустрија бидејќи ние сме текстилен град со многу конфекции, имаме многу знаење во таа област и знам дека можеме да успееме, но ни треба голема поддршка, почнувајќи од владата, градоначалникот, компаниите...

Борос

Борос

Биди одлучен, стани стручен!

Избери СОУ "Димитар Мирасчиев"

Наташа Арсова

Борос

МОДНА РЕВИЈА – КРЕАТИВЕН ДЕН

Креативен Ден – спој помеѓу младоста и искуството, линк помеѓу образованието и бизнис-секторот. Поддржуваме стручно образование, поттикнуваме претприемништво кај младите, валоризираме домашни брендови.

ЗА ОРГАНИЗАТОРОТ

Продукција „БОЖИЛОВИЌ“ од 2005 година активно твори на полето на домашната продукција. Соработуваме со локални, регионални и национални медиуми, автори сме на повеќе сопствени проекти (ТВ проекти: Виртуелен Свет, Мали Вести, Мојата Професија, Мали генијалци, Долго Топло Лето и др., ТРКА на Радоста 2019 – трка за првачиња; драмско студио со годишни аматерски детски претстави итн.) Во фокусот на Продукција „БОЖИЛОВИЌ“ се децата и младите, особено средношколците. Веруваме во силни, едуцирани единки, мајстори на својот занает, оспособени активно да се вклучат во реалниот бизнис-сектор по завршувањето на образованието.

Во прилог на тоа дека младите ни се главниот фокус е долгогодишната соработка со текстилната струка и реализирани повеќе проекти, меѓу поголемите: „Млади дизајнери“ (2010 г.) и костимографија за новогодишната претстава за деца „Дедо Мраз во трговскиот центар“ (2019 г.)

КРАТОК ОПИС

Храбро ја придвижуваме модната сцена. Модни дизајнери во улога на ментори дизајнираат заедно со младата модна сила. Креативен Ден е ден во кој главен збор имаат средношколците од средните текстилни училишта во државата. Креираат според претходно зададена тема од професорите, а оригиналните модни креации ги носат убави, успешни дами со високи естетски и етички вредности. Секоја дама ја купува креацијата што ја носи, а собраните средства како донација се наменети за подобрување на условите во училишната работилница за практична настава и поддршка на модата т.е. местото каде што се изучуваат нејзините основи. Ова е настан во кој сите учесници придонесуваме, настан со кој даваме личен пример за тоа како треба активно да се вклучиме сите во заедницата, да тежнееме кон повисоки цели.

На овој начин директно им подаваме рака на младите, полесно да се имплементираат во заедница.

Битола има голем историски багаж, која и покрај целата општествено-економска турбуленција во која е зафатена, има обврска кон младите, кон новите генерации да им го пренесе урбаниот кодекс, чувството за убаво, за мода и космополитизам.

МОТИВ

Тргувајќи од фактот дека сите ние возрасни сме подеднакво одговорни за развојот на младите, склучивме и меморандум со СОУ „ТАКИ ДАСКАЛО“ – Битола, со цел воспоставување активна и продуктивна соработка. Меморандумот е поттик и обврска, активно да се вклучиме во враќање на довербата и интересот кон стручните училишта, вреднување на стекнатото знаење, поддршка и успешно имплементирање на младите во заедницата.

Завршувањето средно образование е само едно ниво од патеката на личен развој што секоја единка треба да ја помине, но, исто така, завршувањето на средното образование, знае да биде крстопат на кој многу често се носи погрешна одлука и се продолжува во погрешна насока.

Со појавата на интернетот, дигитализацијата и виртуелната реалност се направија драматични промени во сите сфери на општественото живеење. Критериумите и системските вредности се изместени, а младоста со својата бунтовност, желба за брза заработувачка, и лесен, комфорен живот ги стави во сенка стручните училишта за сметка на атрактивниот ИТ-сектор. Оваа негативна тенденција на сметка на стручните училишта и занаети особено ја почувствуваа во СОУ „ТАКИ ДАСКАЛО“ (евидентен пример е текстилната струка, која пред 3-4 години имаше само 4 ученици, а во 21/22 се запишаа 20 средношколци), што укажува на фактот дека на овие млади луѓе потребно им е внимание, информираност, запознавање со реалниот економски свет, за да секој од нив се осознае и полесно да си го пронајде своето место.

Наша обврска како возрасни е да им покажеме на младите дека секоја професија е важна, треба посветеност и стекнување вештини на ниво на мајсторство во својата струка и занает.

Аналогно на тоа, се наметнува потребата од создавање клима за работа, модернизација, осовременување на една од најстарите индустриски гранки, како би станала актуелна, поприлична за младиот свет.

Силно веруваме дека е потребно формирање иновативен дизајн центар, кој ќе им отвори нови можности и видови на младите. Центар во кој ќе има размена на искуства, услови за истражувачка работа, употреба на повеќе научни дисциплини во

исто време, споделување добри практики, активно вклучување кон глобалниот тренд за фер, еко-пријателско производство на текстил и облека, развој преку одржливост, реупотреба на материјали, инвентивност и доквалификации со субвештини.

ЦЕЛ И ОЧЕКУВАЊА

Реални се очекувањата за подигнување на интересот меѓу јавноста за настанот, за негување на чувството за убавото, интересот кон стручното образование, кое овозможува стекнување вештини и знаење со „веднаш применливи вредности“ во бизнис-заедницата.

Настанот претставува своевидна промоција на сите учесници одделно. Сите придонесуваме во подобрување на климата за претприемништво помеѓу младите, претприемништво врз вистински вредности, еко-пријателска ориентираност, негување на културата и урбаниот кодекс на живеење раскажан низ слоевитоста на модата како медиум. Ново искуство, нов пристап во работењето, отворени можности за личен развој и културно издигнување.

ЈА ПОВИКУВАМЕ БИЗНИС-ЗАЕДНИЦАТА НА СОРАБОТКА И ПОДДРШКА НА КРЕАТИВЕН ДЕН, како оригинална промотивна алатка на стручното образование, претприемништвото меѓу младите и домашните брендови!

Весна Божиловиќ, по вокација моден дизајнер, големата љубов и пасија кон модата, убавото, естетиката доаѓа од најрана возраст, во друштво на креативци, во најтесното опкружување во семејството. Првата модна колекција ја има на 18 години, тоа се 12 машински плетени комплекти и предиво набавено од битолскиот текстилен комбинат БИТОЛАТЕКС. Прво сериозно модно претставување се случува по 3 години, има сопствено модно ателје „Гламур“, но како и многу други деловни субјекти во тој период на транзиција, бури од светски економски кризи итн. не успева да опстои, па ателјето го затвора и по неколку други последователни модни обиди, одлучува да „прекине“ комуникација со својата пасија.

Веќе 18 години работи на полето на маркетинг и продукција со фокус на младите, за подобро образование, квалитетна комуникација меѓу нив, а за потребите на продукциските проекти (театарски аматерски претстави, детски играни серии, тв-емисии), не ја пропушта можноста да ги ангажира од текстилно средно училиште „Таки Даскало“ од Битола, за изработка на наменски костими.

Со континуираното одржување на комуникацијата со текстилното училиште и дава можност да биде сведок на рапидното пропаѓање на стручните училишта, губењето на интересот генерално кај сите (деца и родители), комплетно нарушување на имиџот на текстилниот смер. Тоа не и дава мир, затоа потпишува Меморандум со средното стопанско училиште и интензивно се зафаќа со реализација на иницијативата, да се подобри имиџот, довербата на струката меѓу потенцијалните ученици.

Така се создава идејата за Креативен ден, со задоволство прифатена од сите учесници (професори, директор, модни дизајнери, како и успешните деловни жени кои имаат можност да ја покажат својата општествена одговорност и совесност).

Миле Бошков

1.Почитуван, се уште поминуваме низ економска криза и тоа неизбежно влијае врз бизнисот и економијата во државата. Дали има предвидување кога бизнис-заедницата ќе може да се врати во состојба каква што беше пред короната, па дури и подобра?

Пред се, би забележал дека бизнисот, односно економијата во земјата, и пред пандемијата, и пред енергетската, и економската криза не беше на нивото кое ние го посакуваме, односно попрецизно очекуваме економијата да расте и бизнисите да останат одржливи и растечки во континуитет, поддржани со стабилна легислатива, регулирање еднакви односи на пазарот и во економијата, еднакво постапување и соработка со сите органи и институции и, секако, почитување на легислативата од страна на работодавачите.

2.Во нашава држава има доста работодавачи што не ги почитуваат работничките права, не исплаќаат минат труд, прекувремена работа, и тие работодавачи ставаат црна дамка и градат лоша слика за сите работодавачи. Дали Бизнис-конфедерацијата е подготвена да им застане на патот и да започне да пријавува и спречува такво работење на тие фирми?

За жал, и покрај тоа што анализите покажуваат дека одреден, мал број работодавачи од стопанството, односно 8% од микро, малите и средните бизниси, не ги почитуваат основните работнички и човекови права во рамки на компаниите, сепак преовладува впечатокот дека сите работодавачи ги „кршат“ работничките права. Ние во БКМ

ЗА ЖАЛ, И ПОКРАЈ ТОА ШТО АНАЛИЗИТЕ ПОКАЖУВААТ ДЕКА ОДРЕДЕН, МАЛ БРОЈ РАБОТОДАВАЧИ ОД СТОПАНСТВОТО, ОДНОСНО 8% ОД МИКРО, МАЛИТЕ И СРЕДНИТЕ БИЗНИСИ, НЕ ГИ ПОЧИТУВААТ ОСНОВНИТЕ РАБОТНИЧКИ И ЧОВЕКОВИ ПРАВА ВО РАМКИ НА КОМПАНИИТЕ, СЕПАК ПРЕОВЛАДУВА ВПЕЧАТОКОТ ДЕКА СИТЕ РАБОТОДАВАЧИ ГИ „КРШАТ“ РАБОТНИЧКИТЕ ПРАВА.

Миле Бошков - Извршен претседател на Бизнис-конфедерација на Македонија

се залагаме за усогласеност и придржување кон целосната трговско-економска легислатива, но начинот на управување и раководење со претпријатијата најмногу зависи од самите управители и раководители, односно од свеста, знаењето, етиката и моралот, и тоа и индивидуално, и корпоративно.

3.Во текот на корона-кризата, државата излезе со пакет економски мерки за помош при исплата на плати. Овие финансии некои од компаниите ги зедаа, ама не ги исплатија платите на работниците, за нив не се водат никакви постапки, а парите не се вратени во државната каса. Кои се вашите коментари?

Чувството на генерализирање на лошото влијание на работодавачите преовладува и во ова прашање. Разбирлива е огорченоста од ваша страна, но сакам да напоменам дека само 120 правни субјекти не ги исплатија платите кон работниците кои беа субвенционирани од државата. Очекуваме дека државата, односно Владата и Управата за јавни приходи, ќе ги презеде сите дејствија за да ги наплати парите во име на сите даночни обврзници.

4.Солидарниот данок или данокот на екстра профити според владините претставници во буџетот ќе донесе 77 милиони евра плус. Но, дел од опозицијата обвинува дека банките и најпрофитабилните компании сепак имаат начин да го избегнат овој данок, тогаш за кого е наменет овој данок? Дали е казна за успешност и напредување?

Сметаме дека оваа даночна мерка од пакетот за даночни реформи требаше да биде подобро комуницирана и објаснета со целокупната јавност, односно мораше да се објасни беневитот и

управувањето/намената од прибраните пари. Големите компании генерално имаат јавни корпоративни процедури во управувањето и не би можел да кажам дека ќе ги злоупотребат процедурите и ќе избегнат да одговорат на новите даночни обврски. Сепак, сигурен сум дека компаниите наместо да вложуваат, донираат, инвестираат и поддржуваат секаков вид општествено одговорни практики, ќе се насочат кон добро управување со средствата.

5.Какви се предвидувањата околу сивата економија, иако се зборува за константна борба со тоа, а експертите веруваат дека солидарниот данок само ќе ја поттикне. Кој е Вашиот став со цел во иднина да се избегнат слични ад-хок одлуки на оваа или која било идна влада?

Сивата економија во најголема мера е резултат на неказливоста и системската грешка на легислативата. Многу поевтино е да се води/управува со нерегистриран бизнис наспроти регитриран бизнис. Сметаме дека најважно е да се воспостави легална рамка со која ќе се зголемат ингеренциите на инспекциските служби и дека во рамки и на Кривичниот закон ќе се вметнат казнени одредби кои ќе обезбедат правна и кривична одговорност поврзана со сивата економија.

6.За недостигот на работници се зборува веќе подолго време. Што придонесе до тоа според Вас? Дали македонското општество, економија и македонскиот бизнис-сектор е подготвен за овој проблем?

Според сите истражувања, анализи и разговори на терен, македонскиот работник е недоволно организиран, ниско мотивиран, сериозно ниско продуктивен и крајно незадоволен од секоја работа што ја работи. За состојбата во

која се наоѓа работникот, вината или одговорот е во следните индивидуални, општествени и системски состојби:

Слабите семејни вредности, ниското ниво на знаење без оглед на нивото на постигнато образование, ниското сфаќање на потребата за личен развој и постоење, личната одговорност, ниското разбирање на личната улога во креирање на општеството, ниската свест за личната вредност, загрижувачкото познавање на основите на демократијата и демократското управување, ниското ниво на разбирање на потребата од слободно изјаснување, организирање и здружување, ниското ниво на познавање на личните и групните работнички права, граѓански и демократски права, ниската оперативност и услужност на јавните сервиси, чувството за постоење висока корупција во општеството итн. Би додал дека македонското општество е самосвесно дека овој проблем постои, не не постои јасна стратегија и законски решенија кои би влијаеле за подобрување на состојбите на подолг рок. Сите акции и спроведување планови се со одредена цел и целна група без поширок контекст или повраност.

7.Како до подигање на општествената свест на компаниите во Македонија?

Со програми за зголемување на знаење за водење бизнис, одржливост, одговорност и усогласеност со законите, финасиска дисциплина, етичка и морална свест и одговорност и програми кои објаснуваат колку е важна честа и долгата одговорна традиција во бизнисот.

Би рекла дека се оставени на милост и немилост на работодавачот и на самоснаодливост. Државата со закон ги штити, но институциите не знаат или не сакаат да го спроведат законот, а исто така во случајот со договорите на определено време бремените жени не се заштитени ни со закон во нашата држава.

ФИЛИМЕНА БОШКОВСКА

Филимена Бошковска

1.Почитувана, дали може да ни кажете нешто повеќе за Вашиот работен однос во компанијата каде што сте вработена, пред да известите за вашата состојба?

Во компанијата дојдов од друга фирма, потпишав договор за вработување од три месеци за почеток и додека работев, во меѓувреме останав бремена. Го известив директорот дека сум бремена и договорот ми го продолжија и останав за време на цела бременост да работам во фирмата се до заминување на породилно отсуство.

2.Дали имаше промени во третманот откако го известите раководството дека сте бремена?

Од страна на управителот и директорот немаше никаква промена во третманот, имаа целосно разбирање за состојбата во која што сум, а непречено си ги извршував и понатаму работните обврски.

3.Како реагиравте кога дознавте дека сте добиле отказно решение?

Откако заминав на породилно, знаев дека ќе бидам одјавена со

истекот од определено време и дека тоа нема да направи проблем во исплатата на породилното. Добив исплата за три месеци за да потоа бидам информирана од ФЗО преку мејл дека исплатата ми се прекинува бидејќи сум одјавена со отказ и да ги вратам парите на фондот назад за месец и пол што ги исплатиле. Така дознавам за отказот.

4.Дали можете да ни го раскажете процесот, целата постапка што следуваше потоа за повторно да имате право на породилно отсуство?

Со документите се обравив во ФЗО кои ми рекоа дека не можам ништо и морам да вратам пари назад, бев во трудова и од таму добив одговор дека не можат ништо затоа што во фирмата е затворено, а директорот е во Франција и да се помирам со ситуацијата во која што сум. Бидејќи не можев да се помирам, се консултирав со професор Лазар од Правен факултет, кој провери се и рече дека се случила катастрофа во системите на АВРМ И ФЗО и дека по закон исплатата не смее да ми ми биде прекината. Револтирана објавив статус на Фејсбук, кој веднаш се сподели и истата вечер ме контактираше Кристина од Гласен Текстилец, ми побара документи, кои веднаш и ги испратив. Таа правно го реши случајот во рок од две недели и исплатата на породилно продолжи од страна на ФЗО.

5.Што значи исплатата на породилно за една штотуку породена мајка и за целоото нејзино семејство? По колку дена од породувањето ја добивте првата исплата на породилно отсуство?

Значи голема финансиска сигурност и стабилност во период кога е многу потребна,

финансиски средства кои секоја мајка знае дека ако работела девет месеци за време на бременост, и следуваат и се повеќе од потребни во период кога бебето е мало. Точно не се секавам, но отприлика две до три недели откако однесов документи во ФЗО, добив исплата.

6.Какво беше Вашето искуство со Гласен Текстилец?

Единствени беа кои се заложија за мојот случај и го решија без да побараат никакви финансиски средства за возврат, така што би рекла феноменално и искрено искуство со брзо решение на случајот.

7.Како би ја опишале состојбата на бремените жени и мајките во нашето општество, односот на државата кон нив и грижата на институциите?

Би рекла дека се оставени на милост и немилост на работодавачот и на самоснаодливоста. Државата со закон ги штити, но институциите не знаат или не сакаат да го спроведат законот, а исто така во случајот со договорите на определено време бремените жени не се заштитени ни со закон во нашата држава.

Колку треба да се плати за преку ред за нова држава?

Ивана Грозданова, основач на Гласен Текстилец и поранешна текстилна работничка. Што немаме? Верба дека повторно луѓето ќе се обединат и ќе излезат на улиците во толкав број, дека ќе успеат да го залепат скршениот дух. Верба дека ќе се разбудиме од магичниот круг на корупцијата и ќе создадеме држава

Ивана Грозданова

Деновите не можам да се решам дали сакам да го вклучам телевизорот и да дознаам што ново има во државата или да продолжам да живеам во незнаење, и иако секогаш сум била против ова второво, бидејќи тоа е начинот активистот да го претворат во пасивист и така линијата на отпор слабее, сепак веќе не знам дали можам да ги поднесам вестите кои можам да ги слушнам.

Пред се, дајте да се потсетиме на „Шарената револуција“. Дали бевме измамани? Не знам. Дали бевме излагани? Со сигурност. Толку многу луѓе во Македонија кренати на нозе, со сонот да стават крај на сета „лоша среќа“, која нѐ прати од самото осамостојување. Преку глава ни дојде од сите тие наместени тендери, неказливост за криминалците, минимални казни за згазени пешаци на пешачки премини, починати деца поради бавност на институциите, нефункционални институции, партизација на администрацијата, партизација на образованието, корупција во судството, шефување на градски шерифи низ државата и што ли уште не... Илјадници луѓе собрани под капата на обединувањето, за слободата, за правната држава, кои решија да се борат за она што никој ниту смееше да зборува претходно. Македонци да се кренат на

нозе...? Колку и да не беше за верување, се случуваше таму на улиците, верувајќи дека сите се боревме за истото. За правда! За сите нас, за нашата држава.

И кога сега ќе се присетам дека луѓето со кои сме стоеле рамо до рамо се бореле само за подобра работна позиција, поплатено работно место, за унапредување во кариерата за едно скапило, за некаков си префикс пред името, сфаќам дека сега ќе биде многу потешко оние главните, верувачите во вистинска револуција, пак да се дрзнат да застанат во ред со кој било и да го бараат она што умира во нашата држава, а тоа е правдата. Испечени сме, не сме изгорени. Гледајќи ги вестите секојдневно, јасно ни е. Не, ние за ова не се боревме! Наместените тендери не е мојата замисла за правна држава, договарањето од типот „ако ти мене ми дадеш пари за партијата, јас тебе ќе ти дадам тендер“ е показател дека не сме мрднале воопшто од времето на Груевски, кое толку го плукаа.

Зарем не ви е ни малку срам да излезете и да кажете дека сето тоа е законски, зарем не се запрашувате себеси пред да излезете да дадете каква било изјава, дека овој народ не е толку глуп, барем веќе кога ги крадете државните пари, да не го навредувате? Продадени хотели и трговски центри за 50.000, за 150.000 евра? За толку денес не можеш да купиш 100-кватратен стан во Скопје. Кого лажете? Себе, гласачите, слепите следачи? Па ниту тие не се толку слепи за да може толкава корупција, поткупливост и рекет да ми пројде пред очи, а да не им влезе камче во очите од прашина што ја креваат.

И сето ова се голта, како свадба, за три дена и потоа пак, нова веселба, нов скандал, нова транспарентна корупција од која никој не се срами. И тоа така вродено во нас, што веќе ни е неприфатливо, дури и несфатливо некој да не ни

побара каква било форма на мито. Замислете: докторот, кој е платен да се грижи за сите пациенти подеднакво и да им пружи максимална грижа и внимание, ние сепак некако ќе ставиме некое евро во неговиот џеб, за да се грижи подобро за нашиот човек. За да извадиме документ, мора да имаме човек, за да го убрземе процесот за добивање породилно отсуство, мора да се јавиме на неколку броја, на учителката на детето мора да и купиме нешто убаво за 8 Март, нешто скапо, за детето да го гледа подобро од другите. Мора на сите да им дадеме нешто за да си ја вршат работата, и ретки се оние што велат дека не треба, што велат „не, фала, тоа ми е работа, и јас земам плата за тоа.“ Сте чуле ли некој да ви даде ваква изјава?

Сето ова што го прочитавте до сега, сето тоа е за нас толку секојдневно, неизненадувачки, дел од преживувањето, и затоа се трудиме тие имиња со вокации да ги запамтиме, ако ги запознаеме случајно, да им удоволиме, бидејќи ќе ни се најдат можеби некогаш, па ќе треба да молиме, затоа што секогаш има една дупка во законот за добрите молачи и една за оние што веруваат во правдата без корупција. Па ние не знаеме ниту да чекаме ред во амбуланта без да побараме некој да не протне со врски.

И таквото битисување, пред Шарената и по неа, можеби не целосно но делумно, нѐ доведе до тоа да немаме повеќе лекови за нашите граѓани, кои без терапии, со транспаренти си го бараат излезот пред влада, да немаме одговорни за изгорената модулarna болница во Тетово. Само ве молам, замислете, се договориле да ги избегнат сите предупредувања, го одбрале најевтиното, го платиле најскапото, со загубени животи. Одговорност за оние што го одобриле ова? Нема! Морална одговорност? Тоа не постои во

македонскиот речник. Загубени животи, наместени тендери, животот тече понатаму.

Најстрашното допрва следува... Се крадело од болните од рак, и сега се отвора дебата како се крадело, кој крадел, се формирала комисија, а ниту еден обвинет, ниту еден зад решетки. Ова е мегаскандал, кој вришти за корупцијата од која сме маѓепсани, и ниту едно име, ниту една морална одговорност. Молк од сите страни: ниту вработените, ниту обвинителите зборуваат. Оние на власт дури се удираат во гради како да треба орден да им се даде, што во „нивно време“ се разоткри овој скандал, оние од опозицијата тријат раце и со излигавени усти се надеваат дека ќе се „докопаат“ до власта. И никој не може да ме убеди дека двајца лидери не можат да ги дознаат имињата на големите монструози. Тоа било разработена шема, повеќе од јасно, тоа е корупција од највисокото до најниското ниво, тоа е кражба во која краделе од различни вери и партии, во таа шема постоеле луѓе насекаде, и од вашите и од нашите, па затоа јас велам да им плукам на сите! Не можам а да не се запрашам што е полошо... што одговорните за изгорената модулarna болница ги оставија на слобода или, пак, крадењето од болните од рак? Ни третираат како работи за кратка употреба.

И сега да се запрашаме: што имаме денес, а што немавме претходно? Недостаток на лекови – тука, починати деца поради раздолжена бирократија – тука, минимални казни за прегазено девојче на пешачки, кое починало – тука, партизирано и корумпирано судство – тука, партизирано образование – тука, уништено образование – тука, намалени закони – тука, рекет – тука, иселување на младината – тука, наместени тендери – тука, речиси си имаме се што не ни треба.

Со измените на Законот за работни односи градежните работници веќе немаат 40-часовна работна недела туку 72 (за иста цена) имајќи предвид дека горната граница е избришана и работодавачите буквално ја имаат позицијата да ги изработат до смрт.

Иван Пешевски

Претседател на синдикатот за градежништво, индустрија и проектирање на Република Македонија

Иван Пешевски

1. Почитуван Пешевски, како претседател на СГИП, дали може накратко да ни кажете каква е денешната ситуација со градежните работници, дали се почитуваат нивните права, со какви предизвици и проблеми се соочуваат градежните работници?

За жал, состојбата на градежните работници денес е во исклучително потешка состојба имајќи ги лошите политики кои доведоа до брзо менување на Законот за работни односи, особено во делот на работното време. Со овие измени градежните работници повеќе немаат 40-часовна работна недела туку 72 (за иста цена) имајќи предвид дека горната граница е избришана и работодавачите буквално ја имаат позицијата да ги изработат до смрт. Од друга страна, проблем е што се помалку градежни работници имаме во државата имајќи ги предвид ниските примања. Тоа дополнително ги обесхрабрува младите луѓе да се запишуваат и

да ги изучуваат градежните занаети. За потсетување, уште би додал дека СГИП во 2012 година поднесе иницијатива со 26 работни места кои треба да добијат бенефициран стаж, но, за жал, до денес ништо не е преземено во врска со ова прашање. И понатаму имаме најголем број од работниците со над 55 години старост како работат по 10 часа дневно на високо ризични работни места. Единствено можам со сигурност да наведам дека работничките права на градежните работници се почитуваат во компаниите каде имаме членови и колективни договори, но најголем број од севкупната сива економија во државата е токму во овој сектор каде слободно можете на пазарот на труд да најдете работници кои работат за дневница или плата во плик, никаде ниту пријавени ниту осигурани. Тоа се гледа по извештаите кога ќе се случат несреќи и повреди при работа, па буквално никој не може да им помогне на тие работници. За крај, на ова прашање би додал дека и инспекцискиот надзор е под минималните стандарди и не ја врши работата на терен онака како што треба.

2. Се крена голема врева околу измените во ЗРО за прекувремени работни часови на овој проект од стратешки интерес. Ќе се одразат ли тие законски решенија врз градежните работници? Какви се реакциите на работниците за ваквата одлука, дали тие се согласни да работат над 60 часа неделно?

Секако дека не се согласни ниту работниците, а, пред сѐ, ниту ние во Синдикатот. Со едно вакво законско решение само ќе ја легализираме работата за една цена како редовно работно време и ќе го запазиме минимумот одмор на работниците, а тоа е 12 часовен дневен одмор и 24 часовен неделен одмор како што накратко наведов во првото прашање. За појаснување на читателите, во пракса колку максимум ќе може да работи еден работник, пресметката е следна: Вкупно 7 дена во неделата помножени со 24 часа изнесува 168 часа. Кога ќе одземеме 24 часа неделен одмор, остануваат 144 часа. Кога ќе одземеме 6 дена помножени со 12 часа дневен одмор, односно 72 часа одмор, ќе видиме дека ни преостануваат 72 часа работа. Тоа во просек додека трае проектот и додека овозможуваат временски услови значи само смрт на градежните работници на терен: како на странските, така и на домашните. Ова е полошо законско решение отколку специјалниот Закон за

утврдување на јавен интерес и номинирање стратешки партнер за имплементација на проектот за изградба на инфраструктурниот Коридор 8 (делница: Тетово – Гостивар – Букојчани и проектот за автопатот Требеништа – Струга – Кафасан) и Коридорот 10 д (делница на автопатот Прилеп – Битола) во Република Северна Македонија („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 163/2021) и членот 12, кој го оспоривме пред нешто повеќе од една година, кој строго дефинираше 60-часовна работна недела.

3. Има ли градежната индустрија недостиг на работна сила? Кои се предизвиците во овој сектор?

За разлика од секторот градежништво, секторот индустрија на градежни материјали е во подобра состојба, но недостиг на работници секако дека има. Во градежната индустрија повеќето компании во државата се мултинационални, како што се

Иван Пешевски

Кнауф Радика Дебар, Мермерен Комбинат Прилеп, ТИТАН Цементарница Скопје, Винербергер Вина и други, кои засега нудат подобри можности и повисоки плати. Во овие компании многу повеќе се почитува и Законот за безбедност и здравје при работа како исклучително важен во работењето на градежните работници и работниците од индустријата на градежни материјали. Единствено овде проблем е што низ годините голем број од работните места се роботизираат и заменуваат со луѓето, што од една страна работодавачите ги заменуваат луѓето со роботи, а од друга страна луѓето ги губат своите работни места. Тоа носи поголем бенефит за работодавачите, но не и за нас работниците. За жал, против ваквите технолошки процеси и промени не сме моќни да се бориме, бидејќи се спроведуваат на глобално ниво.

4. Гласно се размислува и за увезување на работници од Непал и други држави, нешто што се случува и во регионот и во Европа. Дали имате некакво сценарио што ќе се случува ако ова се спроведе од теорија во пракса?

Сметам дека е многу нелогична оваа идеја на владините претставници и организациите на работодавачи каде бараат увоз на работна сила, од проста причина што тие истите се единствено виновни за сета работна сила да си замине надвор од Македонија, па потоа да бараат евтина работна сила од Непал, Пакистан, Бангладеш и земји од третиот свет. Ова го говорам затоа што за 12.622 работника Македонија е послаба за само една година, и тоа токму во секторот градежништво. Имајќи на ум дека минималната синдикална кошничка веќе не ја покриваат една минимална и една просечна плата, македонскиот работник со години наназад излезот од кризата и егзистенцијата си ги бара надвор од границите на Македонија. Да имаа поголема стратегија за тоа како да ги задржат македонските работници, како да го зголемат животниот стандард, сега истите тие ќе беа многу попродуктивни. Да не заборавиме дека нашите работници надвор од

Македонија се далеку поплатени и затоа се попродуктивни. Ако тука работодавачите очекуваат работник да биде продуктивен со 300, 400 па и 500 евра плата, а работи во екстремно тешки услови, изложен на надворешни влијанија и на работни места со висок степен на ризик, ќе сфатиме зошто си заминуваат работниците од земјата. Овие работници од Непал, Бангладеш и Пакистан бидејќи тие истите, можеби во моментот работат во мизерни услови за 200 до 300 евра плата, но и со плата од 500 евра исто така нема да преживеат ни во Македонија, кога ќе ги видат цените и податокот дека 20.000 денари се потребни само за храна и пијалаци. Кога тој работник што дошол од таму, ќе види за која плата ќе работи тука, на нашите патишта или во фабриките, и дека нема да може сам да го преживее месецот, а не и да заработи и да му прати на семејството, можеме само да му бидеме попатна станица до Германија, Хрватска, Словенија итн. Многу порано требаше да се направи нешто што предлагаше синдикалот за да се задржат не само младите, туку воопшто сиот квалификуван и висококвалификуван кадар. Одамна како СГИП зборуваме дека ни фали дуално образование, односно младите луѓе да одат и на пракса и на училиште, а потоа истото да продолжи и во високото образование, како би се стекнале со одредени знаења и вештини пред да излезат на пазарот на труд. Сега и со овој тип образование што го имаме, младите, особено во трудоинтензивните сектори, не се подготвени директно да отидат во производство, на градилиште или во погон, и затоа почнуваат да работат за најниски плати од 20.000 денари. За жал, македонските работодавачи тоа не го сфатија како сериозен проблем и се доведоа до ситуација сега да немаат работници, а притоа тие самите не можат да засукаат ракави и да работат ниту на градилиште, ниту во текстилен погон. Се надеваат дека работници од Непал и Пакистан ќе бидат попродуктивни од нашите работници што си ги избркале, и дека тие ќе им прават екстра профит во иднина. Сметаме дека ова е погубна политика на политичката гарнитура и на земја

аспирант за членство во ЕУ, да ги избрка сопствените работници и да мислиме дека со работници од третиот свет, ќе го решиме проблемот и ќе ја подобриме економијата и БДП-то.

5. Една од последните барања на синдикатите во Македонија беше покачување на платите во јавната администрација, што и се усвои за висина од 10%. Но што е со приватниот сектор, реалниот сектор каде голем дел од вработените се на минималец? Тоа значи дека четиричлено семејство со двајца вработени не може да достигне приход блузу синдикалната минимална кошница која ја калкулира ССМ?

Можам само да кажам дека сите од приватниот сектор што не се членови на Синдикатот, најпрвин треба да се охрабрат и зачленат во Синдикат или формираат нови синдикални организации. Она што го направи ССМ за јавниот сектор да не заборавиме дека претходно беше направено и за приватниот сектор и овој сектор добива регрес за годишен одмор. Денес само исправивме една мала неправда према вработените во јавниот сектор, но секако дека ќе продолжиме со активности и за нови подобрувања на правата од работен однос за вработените во приватниот сектор. Двајца вработени на минимална плата се уште не ја покриваат вредноста на потрошувачката кошница, но пред 2 години ниту две просечни плати не ја покриваа истата. Мораме да се сложиме сите дека инфлацијата предвреме ги изведе платите, но сепак истите пораснаа во сите сектори особено со порастот на минималната плата која порасна за повеќе од 60% само во последните 4 години. За нас тоа претставува успех, а секако сме сите сложни дека секогаш може

повеќе и подобро, но за тоа потребни се и повеќе членови на синдикатите.

6. Во една од вашите колумни споменувате дека со ваквиот тренд на лоши политики не смее да се исклучи постоечката можност за социјална револуција, што точно мислите со ова? Дали нашиот народ, нашите работници се подготвени за вакво нешто?

За крај, би посочил дека не треба да дозволат работодавачите и претставниците на власта да дојде до точката на вриење, а секако дека работниците се подготвени за протести и штрајкови, бидејќи имавме повеќе во последните 5 години за разлика од последните 50 години. Она што ССМ го направи на улиците со повеќе протести и штрајкови во претпријатијата и јавните установи, не го направил никој претходно. Недела неработен ден, енормно зголемување на минималната плата од 15.000 на 18.000, па на 20.000 денари за две години, Општ колективен договор за сите вработени во јавниот сектор се само дел од придобивките на сите работници во државата. Затоа апелирам да се зачленуваат работниците во синдикатот, затоа што не само во теорија туку и во пракса докажавме дека само заедно сплотени сме посилни и полесно ги остваруваме целите кон подобро утре, без разлика дали се работи за јавен или приватен сектор. За нас нема ништо поважно од здрав и безбеден работник на работното место, достоинствено платен работник, бидејќи само така ќе ја задржиме и зголемуваме продуктивноста, а со тоа ја зајакнуваме и економијата во државата. ПЛАТИТЕ ДА ПОРАСНАТ ЗА МЛАДИТЕ ДА ОСТАНАТ е главното мото на нашите млади градежници.

Нема да дозволиме ниту еден работник да биде експлоатиран, на ниту еден работник нема да му бидат нарушени работничките права, затоа што законите постојат за да ги штитат граѓаните. За да бидеме сигурни дека ова ќе биде вака, Државниот инспекторат за труд ќе биде постојано на терен со извршување редовни контроли.

Јована Тренчевска

Министерка за труд и социјална политика

1.Почитувана министерке, Владата пред неколку месеци го стави на дебата новиот предлог-закон за работни односи, дали можете да ни кажете кои позначајни измени ни ги носи овој закон?

Како Влада моментално будно работиме и неуморно се залагаме за интеграција на државата во Европската Унија, а тоа значи унапредување на законските регулативи во согласност со европските стандарди. Како Министерство за труд и социјална политика во нашиот ресор на работа е и заштитата на работниците и работничките права и токму во таа насока е и новиот предлог-закон за работни

односи. Креиран е текст кој ќе одговара на сите работници, а воедно ќе биде атрактивен за младите. Целта ни е да ги овозможиме истите права и можности на нашите граѓани како во европските земји.

Во текстот на предлог ЗРО предвидено е намалување на сегашниот максимален период на траење на договорите на определено време, од 5 на 2 години. Го увидовме тоа дека сегашниот период од 5 години е една од најголемите причини огромен број работници да живеат во неизвесност и да бидат во независна економско-социјална положба, бевме цврсти во одлуката да направиме драстична промена и на ваквите состојби да им

ставиме крај. Како што истакнав претходно, овој закон го направивме да биде атрактивен и за младите, затоа ги предвидовме и договорите за работа од далечина кои ќе овозможат работа за други држави на атрактивни работни места додека нивниот престој е се уште во нашата држава. Го предвидовме и договорот за вработување за повторливи сезонски работи, со новиот закон сметам дека ги опфативме оние работи кои навистина ќе одат во прилог на граѓаните.

Од особена важност е да се истакне дека годишниот одмор, кој во моментот може да се користи најдоцна до 30 јуни следната година, со новиот закон, во одредени случаи ќе може да се користи до крајот на следната година.

2.Друга замерка која го следеше овој закон е што немаше точна одредба како мајчинството и татковството ќе бидат исплатени? Дали ќе бидат покриени од фондот или ќе бидат покриени од работодавачот?

Текстот на законот одредува дека за времетраењето на сите отсуства – мајчинско, татковско и родителско, надоместокот кој се исплаќа ќе биде на товар на Фондот за здравствено осигурување.

3.Денес мајките имаат право на девет последователни месеци на породилно отсуство, новиот закон предлага породилното отсуство да трае 5 месеци, додека мајчинството

може да се искористи во рок од две години. Дали ова остава отворен простор за манипулација со искористување на мајчинското отсуство и негово одложување, па дури и неискористување?

Семејните вредности остануваат да бидат на прво место! Со новиот закон во никој случај нема да се намали времето кое мајката ќе го поминува со своето новороденче. Мислејќи на семејните вредности и потребата од тоа и двајцата родители да бидат вклучени во грижата за новороденчето ги воведуваме институтите татковско и родителско отсуство. Поделеноста на периодите на отсуство е во насока на подобро организирање на семејниот живот, согласно потребите на детето, но и потребите на родителите како учесници на пазарот на трудот. Ваквите отсуства не се условени со одобрување од страна на работодавачот и воедно работникот има обврска само да го извести работодавачот за почетокот и крајот на поединечните отсуства.

4. Со какви реперкусии би се соочил еден работодавач доколку побара од мајката да мора да се врати на работа по 5 месеци породилно отсуство, а четирите месеци мајчинство да ги искористи по една година (подоцна или, пак, да не ги искористи)?

Остварувањето на една жена како мајка во минатото знаеше да

Јована Тренчевска

биде предизвик, тоа е предизвик кој искуствата од терен го покажуваат. Губењето на работното место е чест случај во кариерата на една жена по породилното отсуство. Затоа е од особена важност со секој нов закон се повеќе да ги штитиме правата на жените. Јас сум поборник за родовата еднаквост повеќе од 20 години и ќе се залагам секој закон кој ќе биде донесен во мој мандат да биде родово сензитивен. Затоа со овој закон работничката ќе биде единствената која одлучува во рамките на отсуствата со кои располага, до кога ќе ги користи. Воедно работодавачот не може да го отпушти работникот или работничката кои користеле мајчинско, татковско или родителско отсуство, најмалку 2 месеци по враќањето на работа.

5. Дали по трибините кои ги имавте низ неколку града во Македонија прифативте одредени предлози од страна на граѓаните и дали може да ни посочите некои од нив кои ќе ги прифатите во новиот ЗРО?

Ние сме транспарентна Влада и мене како министерка секогаш ќе ми биде од особена важност да ги слушнам мислењата на сите граѓани затоа што законите се за сите нас, ќе важат за сите подеднакво и сите треба подеднакво да ги почитуваме. Целта на 11-те јавните расправи низ државата беше навистина да се слушне гласот на пошироката јавност, но и да се види како предлозите содржани во него се согледуваат од една друга перспектива. Добивме бројни конструктивни, издржани и аргументирани предлози, кои беа вметнати во текстот на новиот закон и тие секако придонесоа во одредени сегменти законот да биде поинклузивен.

6. Случаите со Филимена и Магдалена станаа медиумски застапени по што следуваа правна помош од Гласен Текстилец. Се работи очигледно за злоупотреби со Законот за работни односи и правната празнина во делот со договорите на определено, па овие две жени се соочија со непродолжување на договор за време на бременост, а другата требаше да врати пари од платеното породилно

отсуство назад во фондот. Зошто во 21 век ние се уште се соочуваме со дискриминација по основ на бременост, раѓање и родителство? Зошто работничките не се заштитени на работното место, а се на договори на определено кои можат да траат и до 5 години? Дали овие два случаи во рок од еден месец не се доволни показатели за состојбата со жените во приватниот сектор, дискриминацијата и не се прават напори да бидат заштитени по итна постапка по примерот на измените кои се направија за Бехтел и Енка?

Родовата еднаквост и правата на жените се отпечаток на моето долгогодишно искуство и заложби. Дискриминација на работно место се уште постои и затоа се и новите законски регулативи за да можеме сè повеќе жени да заштитиме. Договорите на дело станаа вистински предизвик во професионалното остварување на една жена. Затоа се одлучивме за драстично намалување на периодот на траење на договорот на определено време, со дополнително воведување уште еден механизам на заштита. Ваквите договори не можат да се склучат повеќе од 3 пати со еден ист работник, што значи дека веќе четвртиот договор мора да биде склучен на неопределено време. Исто така, со новиот закон работодавачот кој не планира да го продолжи работниот однос со работничката заснован на определено време, а кој истекува за времетраење на периодот на нејзината бременост, е должен во рок од најмалку 15 дена пред престанокот на работниот однос, писмено да ја извести работничката за датумот на престанокот на работниот однос.

7. Актуелно годинава е и измената на Законот за работни односи каде што се вовеле прекувремена работа од 60, па дури и 72 часа неделно. Кои беа Вашите ставови кога овие измени беа предложени, знаејќи дека Уставниот суд претходно го има оспорено членот 12 од овој договор кој се однесува на работни часови во неделата?

8. Деновиве Уставниот суд отвори предмет по иницијатива на Хелсиншки комитет, дека со новите

измени постои можност за манипулација со прекувремените работни часови на работниците и нивната исплата, како ја коментирате оваа иницијатива?

Ова е прашање од стратешки карактер и особено национално значење. Земајќи го тоа дека се работи за стратешки проект во областа на градежништвото и некои од градежните работи имаат потреба од тоа да бидат навремено завршени овозможуваме со последните измени и дополнувања на актуелниот Закон за работните односи само кај работата на проекти од стратешко национално значење утврдена со закон да се применуваат отстапки. Работата на проекти од стратешко и национално значење се утврдува со закон, што значи дека овие одредби нема да имаат никакво значење доколку тоа претходно не се утврди со закон. Градежништвото е особено карактеристичен како сектор. Изведувачето одредени активности е условено од временските пригоди и затоа тоа е сектор каде што најмногу се користи институтот прераспределба на работните часови.

Иако во јавноста се креираше мислење дека тоа ќе биде принудна прекувремена работа, ќе морам да го побијам таквото тврдење. Прекувремената работа нема да биде во текот на целата година, тоа ќе зависи од временските услови за работа на терен, односно поинтензивно ќе се работи во месеците на пролет, лето и средина на есен. Она што е од особена важност е јавноста да знае дека работниците се заштитени со Законот за работни односи и дека секој прекувремен час ќе им биде платен, со дополнително зголемување на 35% по час, а притоа за остварување на прекувремена работа секој работник доброволно ќе треба да потпише изјава дали сака да работи прекуремено.

Изградбата на Коридорите 8 и 10-д во никој случај нема да претставува експлоатација на работниците и нарушување на нивните права загарантирани со закон. Нема да дозволиме ниту еден работник да биде експлоатиран, на ниту еден

работник нема да му бидат нарушени работничките права, затоа што законите постојат за да ги штитат граѓаните. За да бидеме сигурни дека ова ќе биде вака, Државниот инспекторат за труд ќе биде постојано на терен со извршување редовни контроли.

9. Дали верувате дека законските измени во Законот за работни односи, кои се донесоа со европско знаменце, нè доближуваат до европската регулатива и вредности? Дали овде европското знаменце беше оправдано?

Како држава чекориме на патот кон Европската Унија и ова се вистинските моменти да работиме посветено на стратешките приоритети. Транспортните политики на државата се засноваат на интеграција со регионот, како и поврзување на регионот со земјите членки на Европската Унија. Ова е стратешка определба усвоена и во Националната транспортна стратегија 2018-2030.

Република Северна Македонија со својата географска позиција има стратешка улога во јакнење на економскиот раст на Регионот преку развој на инфраструктурата на двата Коридори 8 и 10. Искористувањето на таквата позиција, покрај економските придобивки, има и политичко значење во процесот на позиционирање на земјата како неизбежна транспортна рута. Заокружувањето на инвестициите на овие Коридори е од клучно значење за целосна функционалност и одржување на добрата кондиција на патната и железничката мрежа.

10. Кога можеме да го очекуваме новиот Закон за работни односи?

Веќе се работи на завршната фаза на текстот од новиот предлог-закон за работни односи. Пред да влезе во владина процедура, ќе биде поставен на ЕНЕР и на таков начин ќе овозможиме целата јавност да се запознае со она што го овозможува како права и обврски текстот на законот како новина, но и да го даде своето мислење и предлози.

НЕ ПОСТОЈАТ БОГАТАШИ КОИ СЕ БОГАТАТ ВРЗ ГРБОТ НА НАРОДОТ. ТАА ИДЕОЛОШКА ДЕЗОРИЕНТАЦИЈА ГО ХРАНИ ПОПУЛИЗМОТ НА ВЛАДИТЕ КОИ, ПАК, ОД СВОЈА СТРАНА НОСАТ ПОЛИТИКИ ШТО УШТЕ ПОВЕЌЕ ЈА УРНИСУВААТ ЕКОНОМСКАТА СОСТОЈБА НА ГРАЃАНИТЕ. ПОСТОЈАТ ПОЛИТИЧАРИ ШТО СЕ БОГАТАТ ВРЗ ГРБОТ НА НАРОДОТ, И ПОСТОЈАТ БИЗНИСМЕНИ ШТО СЕ ОБОГАТИЛЕ НА КРИМИНАЛЕН НАЧИН, ИЛИ ПРЕКУ НЕСАНКЦИОНИРАНА ДИСТОРЗИЈА НА ПАЗАРОТ.

Суад Мисини - Активист за човекови права

Суад Мисини

1. Господине Мисини, како активист за човекови права долго време ја следите политичката, економската, па и социјалната сцена во Македонија. Едно од последните случувања е воведување еднократен солидарен данок. Дали може да ни кажете како Вие гледате на ова ад-хок решение и дали верувате дека овој данок е најдоброто решение?

Воведувањето на ова ад-хок решение содржи два носечки проблеми кои ја делегитимираат државата како правна. Едниот проблем е дека ваквите решенија се противуставни и тука нема дебата, бидејќи уставните начела се јасни и постфестум решенија не се дозволени.

Вториот проблем е создавањето правна и економска несигурност. Правна несигурност се создава со праксата на донесување решенија „по потреба“ и кои се објаснуваат со апсурдни образложенија што немаат врска со правниот поредок и индицираат анархија. Со смешни и неодржливи образложенија утре можат да донесат каков било закон и бизнисот да ви го уништат, што впрочем и не е непознато на овој простор. Трагедијата да биде поголема, образложението на Владата се базира на еден строго популистички аргумент, кој е врвен показател на владејачкото самоволие, а тоа е повикувањето на принципот на солидарност. Под превезот на одлуката за даночење фирми кои „профитирале“ од претходната криза, дефинирани се критериуми што се

потполно дубиозни, кои воопшто не докажуваат дали некоја фирма злоупотребила одредена кризна ситуација или евентуално кризно индуциран монопол за да „неправедно“ заработи повеќе. Критериумите ги таргетираат оние што успешно работеле, во пазарни околности во какви работеле сите останати. Не прејудуирам дека некоја компанија не ги злоупотребила кризните околности, но тоа не може да се види од дефинираните критериуми за тоа кои фирми евентуално го направиле тоа. Конечно, правната сигурност е хроничен проблем во земјава, во која разноразни залутани економисти популисти се мешаат во работи кои воопшто не се работа на државата. Тоа го гледаме и денес, со мерките и законите, глобите и сееењето страв за затворање фирми заради цени, маржи и сите аспекти кои имаат врска со уставно загарантираниот принцип на слободно претприемништво. Се разбира, државата има етаблирани механизми за интервенција на пазарот заради дисторзии кои не треба да бидат дозволени, има законски механизми, антимонополски и тела за заштита на конкуренцијата, државни резерви и многу други алатки со кои државата треба и има обврска да овозможи оживотворување на уставните принципи. Вака имаме едно перманентно самоволие на економисти од марксистичко-сталинистичка идеолошка провениенција, залутани во политиката, кои не само што го уриваат уставниот поредок, туку практикуваат самоволие и безочно злоупотребуваат базични принципи, како што е, на пример, солидарноста. Бескрајната дволичност на овие десперадоси во врска со солидарноста се гледа и преку одлуките за нивните плафонирани функционарски бенефиции, монструозни покачувања на веќе високите лични примања, бескрајните партиски вработувања и измислувања работни места и институции и неброени зафати со кои бестијално се троши државниот буџет и се осиромашува овој народ.

Економската несигурност е исто така повеќе од очигледна. Во овој момент компаниите се занимаваат со стратешко планирање на економските активности за

2024 година, деловни предвидувања, одлуки за инвестирање или реинвестирање, проширување или контрахирање на активностите, освојување или затворање пазари и планирање нови понуди на производи и услуги. Тие сега треба да платат измислен данок со средства кои уште минатата година се распределени, поделени, инвестирани или потрошени. Од тој аспект, колку и да била успешна некоја фирма во годините кои се опфатени со владините критериуми за овој данок, нивните деловни активности ќе бидат десеткувани. Во таа смисла, повикувањето на Владата на одредена пракса во ЕУ на истава тема е фундаментална и вулгарна манипулација. Само споредете го нашиот пример со последната одлука на италијанската влада за даночење на тамошните банки и ќе видите каква фундаментална разлика има во двата пристапи.

2. Дали постои оправданост во одлуката овој данок да не важи за банките кои остваруваат огромни профити?

Тоа што овој данок не ги опфаќа банките, фундаментално ги негира сите квазиаргументи на државните економисти од советски произход. Бидејќи е очигледно дека многу размислувале во дизајнирањето на критериумите, некако природно доаѓам до заклучок дека намерно не се опфатени банките.

Монструозно.

Иако ми е сосема јасно од кои причини е направено тоа. Но, какви и да се причините, наметнувањето популистички образложенија за воведувањето ваков данок е трагично волунтаристичко вршење полови дејствија врз интелигенцијата на граѓаните.

3. Годици наназад слушаме како прогресивниот данок е во подготовка, а на крајот на 2022 дознавме и дека вакво оданочување нема да има. На што ги припишувате овие избрзани одлуки, па повлекување од страна на владата?

Од една страна, имаше реакции од страна на бизнисот, комората, па и банките кои директно се заканија дека ќе го урнат законот на Уставен суд. Се разбира, тука постојат имплицитни закани кои се

евергрин, а тоа е подготвеноста на банките во бескрај да ги финансираат наркотички индуцираните потреби на Владата за задолжувања. По првиот бран незадоволство Владата ретерираше, но нејзините бескрајни и ненаситни финансиски потреби претежнаа, па со мали приспособувања, законот дојде во фаза на изгласување, со најбезочна и исклучително вулгарна злоупотреба на европското знаме.

4. Каде грешиме со прогресивното оданочување? Дали верувате дека постои можност за негово воведување и дали постои можност оваа власт да ги оданочи богатите кои се богатат врз грбот на народот наспроти хонорарците?

Прогресивното оданочување, онака како што го замислиле владините марксисти – ленинисти, е неприменливо во држава како Македонија. Има тука неколку фундаментални концептуални дупки што овие залутани економисти, кои во децениски континуитет ја држат Македонија во финансискиот 13 век и пуст контаминиран остров на светската економска мапа, не сакаат или, едноставно, не можат да ги видат.

На пример, кога се конципираше даночната реформа при првата влада на СДСМ по режимот, тие определија дека фамозните статистички 1% од граѓаните со највисоки примања се оние кои ќе бидат изложени на прогресивно оданочување. Оваа смешна премиса во старт пренебрегна два основни факти од реалноста – најголем дел од тие 1% се всушност средната класа во земјава, која е главен двигател на потрошувачката (која, види трагикомедија во маоистичките економски пристапи на владите во континуитет, е најзначајниот аспект на порастот на БДП). Значи, вие ја напаѓате средната класа, која ионака е во постојан залез во земјава, наспроти острите раслојувања на „екстремно богати“ и сиромашни граѓани. Иако беше навремено објаснето дека таа реформа во Македонија е бесмислена, како и начините како ќе биде заобиколена, истата беше имплементирана, за да на крај се стави „во мирување“ со истите образложенија цитирани претходно, поради кои таа реформа се покажа неуспешна.

Но, ние треба еднаш засекогаш и најнапред концептуално да завршиме со некои прашања. Прво, не постојат богаташи кои се богатат врз грбот на народот. Таа идеолошка дезориентација го храни популизмот на владите кои, пак, од своја страна носат политики што уште повеќе ја урнисуваат економската состојба на граѓаните. Постојат политичари кои се богатат врз грбот на народот, и постојат бизнисмени кои се обогатиле на криминален начин, или преку несанкционирана дисторзија на пазарот. За жал, во Македонија има премалку богати луѓе и штета е што нема повеќе. Бидејќи тие се мотор на развојот на секое општество. Од друга страна, има многу богаташи кои криминално се стекнале со огромни

ресурси, уживаат партиска заштита и неказнивост во услови на евтаназирано обвинителство и трагично нефункционално владеење на правото. Затоа, тврдам дека во Македонија нема проблем со даночната политика (освен, се разбира, во делот на хронично неспособната држава да се справува со сивата економија), туку има проблем со криминализирана партократија и руиниран правен поредок). Секој свесен граѓанин треба да разбере една фундаментална вистина – каква било даночна политика ќе биде со радост прифатена од бизнисмени од типот на Сашо Мијалков, Орце Камчев и „плејада“ други ведети, бидејќи вие само мислите дека сте ги оданочиле, колку и да сте ги оданочиле. Во реалноста вие сте им ги легализирале криминално стекнатите пари. Ако ова не го разбирате, тогаш ништо не можете да разберете. Особено не да се занимавате со креирање економски политики, каде што нашите министри маоисти воопшто не се гадливи на проблемот со неказнивоста, бидејќи самите тие, имплицитно или експлицитно, го потхрануваат тоа.

Состојбата на умот и робинхуудскиот пристап на распределба на идеолошко-економски дезориентираната држава не овозможуваат надминување на овие проблеми. Еве пример – во континуитет се заговараше намалување и целосно укинување на оданочувањето на ИТ-индустријата. Вие ја ослободувате од данок индустријата што создава најголема додадена вредност, и тоа во илјадници проценти! Од друга страна, ги малтретирате сите останати кои едвај опстануваат и се обидуваат да преживеат, на еден или друг начин... Се разбира, аргументот е дека така се стимулира ИТ-индустријата, но ако ги видите светските искуства и трендови, лесно ќе заклучите дека на таа и на сите други индустрии им недостасува соодветно деловно опкружување, ништење на убиствената бирократија, корупција и партократски индуциран рекет, недостасува предвидлива законска рамка и функционални пазарни принципи. Каде и да се свртите, ги гледате катастрофалните ефекти на владините политики, од земјоделието до напредните индустрии. Земете го примерот со покачувањето на цената на лебот – државата интервенира кај производителите кои оправдано (зголемени трошоци за енергија, работна сила, репроматеријали...) или неоправдано (монополско договарање цени итн.), наместо да ја остави конкуренцијата да го реши проблемот. Се секавате ли дека пред 6 месеци, кога самата држава креираше дисторзија на пазарот, под плаштот на заштита за стандардот на граѓаните, од соседно Косово се јавија безброј производители кои понудија финални цени на лебот за потрошувачите во Македонија, какви што државата со декрет пропиша...? Притоа, државата практикуваше политички маркетинг, но никогаш не се осврна на тоа колку фирми се затворија и колку луѓе

останаа без работа. Бидејќи, не е исто ако некој бизнис затвори затоа што е неконкурентен на пазарот, или затвори заради лудориите на државата која глуми арбитер на пазарот.

5. Штрајкувањето со жед е реткост во денешно време и во поставување на барања. Со ваков вид штрајк има мала временска рамка за реагирање, а вие го доведовте својот живот и здравје во прашање. До каде е решавањето на проблемот со нерегулираниот граѓански статус на децата во Македонија за кој вие започнавте штрајк со жед?

Тој штрајк беше граѓански акт на протест со сосема гранични принципи, кој требаше да осветли не само еден сосема неоправдан и перманентен волунтаризам на државата во играњето со животот на децата, туку и да ја размрда зачмаената граѓанска и медиумска сцена која е комплетно десензибилизирана за каков било отпор. Се разбира, ова второво не се случи и нема да се случи без оглед на сеопштата констернација на граѓанството за случаите како тетовската болница, онкологија или канцерогеното загадување. Тврдев и сѐ уште тврдам дека општествената надеж, која беше креирана во времето на шарената револуција, веќе нема да се повтори бидејќи изиграните очекувања трајно го затапија граѓанскиот порив за промени и достоин живот.

6. Како би ја искоментирале денешнава состојба во државата и каква иднина ја очекува нашата земја?

Државата со ваквиот идеолошко-популистички и партократско-криминален пристап нема никаква иднина. Младите си одат, бидејќи светот нуди доволно алтернативи на ова бескрајно пропаѓање. Пропагирањето на принципот на „еднаквост“ во кој сите ќе бидеме подеднакво сиромашни, во кој ако сте креативни и работливи ќе бидете казнети за својот успех, во кој криминално заработеното богатство ќе ви биде легализирано со државен декрет, во кој етаблираните работнички права не можат да бидат гарантирани и почитувани и во кој главниот порив ќе остане вработување во администрацијата, неминовно води кон комплетна ентропија. Бидејќи ниедна политичка опција ги нема разрешено основните постулати на интегритет, свест за владеењето на правото и пазарните принципи, преживувањето и глумењето живот ќе остане единствената состојба на оние кои нема да заминат.

Секако, ќе има исклучоци кои само ќе го потврдат правилото. Останува надежта дека некои нови генерации ќе бидат доволно гадливи на овој сеопшт башибозук и нема да дозволат државата да се води од криминализираните партиски структури и заробени институции. Сепак, тој хоризонт во овој момент е премногу далеку и сосема неизвесен.

Гласен Текстилец - Активности

Статистика

78% покачување на платата на функционерите 3% доверба во судството 78% мизерија 14% инфлација 78% корупција
0% одговорност 78% глад 10% покачување на платите во јавниот сектор 78% иселување 1% богато население 78% поткуп
99% сиромашно население 78% капитализам 6% покачување на пензиите 78% мито 13% принудена диета 78% лагу

Изданието на весникот Текстилец е авторско дело на Здружението за заштита на работничките права Гласен Текстилец – Штип

Издавач:

Здружението за заштита на работничките права Гласен Текстилец – Штип

Изданието на овој број е уредено од:

Ивана Грозданова (Гласен Текстилец)
Никола Костовски
Кристина Ампева(Гласен Текстилец)

Уредничка поддршка:

Ивана Грозданова

Визуелно уредување:

Никола Костовски

Благодарност до:

Активистите од Гласен Текстилец, сите оние кои дадоа изјави, интервјуа. Посебна благодарност до анонимните работнички коишто дадоа голем придонес во обезбедувањето на содржини на ова издание.

Ова издание на ТЕКСТИЛЕЦ е посветено на текстилните, кожарските и чевларските работници/чки во нашата држава.

Тираж: 500 примероци
ISSN 2671-3241

